गणपुले फाऊंडेशन प्रस्तुत

साद चित्पावनीचो

चित्पावनी अंक, वर्ष १ | अंक – पहिला

प्रकाशन दिनांक : माघ शु. ८ दुर्गाष्टमी | १७ फेब्रु. २०२४

साद चित्पावनीचो

चित्पावनी अंक, वर्ष १ | अंक – पहिला

संपादिका
सौ. आरती मोने

प्रमुख मार्गदर्शक
श्री. अशोक नेने

सल्लागार मंडळ
श्री. वासुदेव दामले, श्री. सुधीर गोरे, डॉ. सौ. अनुश्री गणपुले

मुखपृष्ठ
डॉ. सौ. अनुश्री गणपुले

संकलन, अक्षर जुळवणी, प्रकाशन
गणपुले फाऊंडेशन

साहित्य पाठविण्या साठी..
info@ganpulefoundation.org
व्हॉटस्ॲप: +९१ ९९२० ३४५८६१

टीप:
साहित्य पाठवीताना, टाईप करून पाठवावं. स्कॅन किंवा pdf रूपात पाठऊ नये.

© गणपुले फाऊंडेशन.
या अंकातील मजकूर; लेखक आणि प्रकाशक यांच्या नावाशिवाय प्रसारित करण्यास मनाई आहे.

या अंकात वापरण्यात आलेली चित्रे गूगल वरून घेण्यात आली आहेत. सर्व चित्रांचे कॉपी राईट मूळ लेखकांचे व संकेत स्थळांचे आहेत.

अंकात व्यक्त झालेल्या मतांशी संपादक व प्रकाशक सहमत असतीलच असे नाही.

अनुक्रमणिका

संपादकीय ४
चांदोबाची कहाणी ६
प्रदर्शनांतले नमुनेदार दर्शक अणि गिऱ्हाईक ८
गिरनार यात्रा/परिक्रमा १०
में तुला बघितली १४
शिकवण १५
प्रवास १७
मोबाईल १८
जय गोवा २०
हंपी २२
चित्पावनी शब्दकोडा २३
त्रिवार सत्य २४
माझी कर्तुका : रेडिओ २५
चित्पावनी सुविचार २७
माजो गाव २८
चित्पावनी सुविचार २८
समईतली ज्योत २९
आयुष्य जगताना ३०
राजपद ३२
माजा पोरसू ३३
काशीयात्रा प्रवास ३४
उत्कर्ष ३६
संक्रांत ३७
वहिनी ३८
दूध ४०
शेगाव निवासी श्री संत गजानन महाराज ४१
शोध मोहीम ४३
शिंकासूर ४५
आठवणी ४८
शब्द कोड्याचा उत्तर ५०

संपादकीय - चित्पावनी संवाद

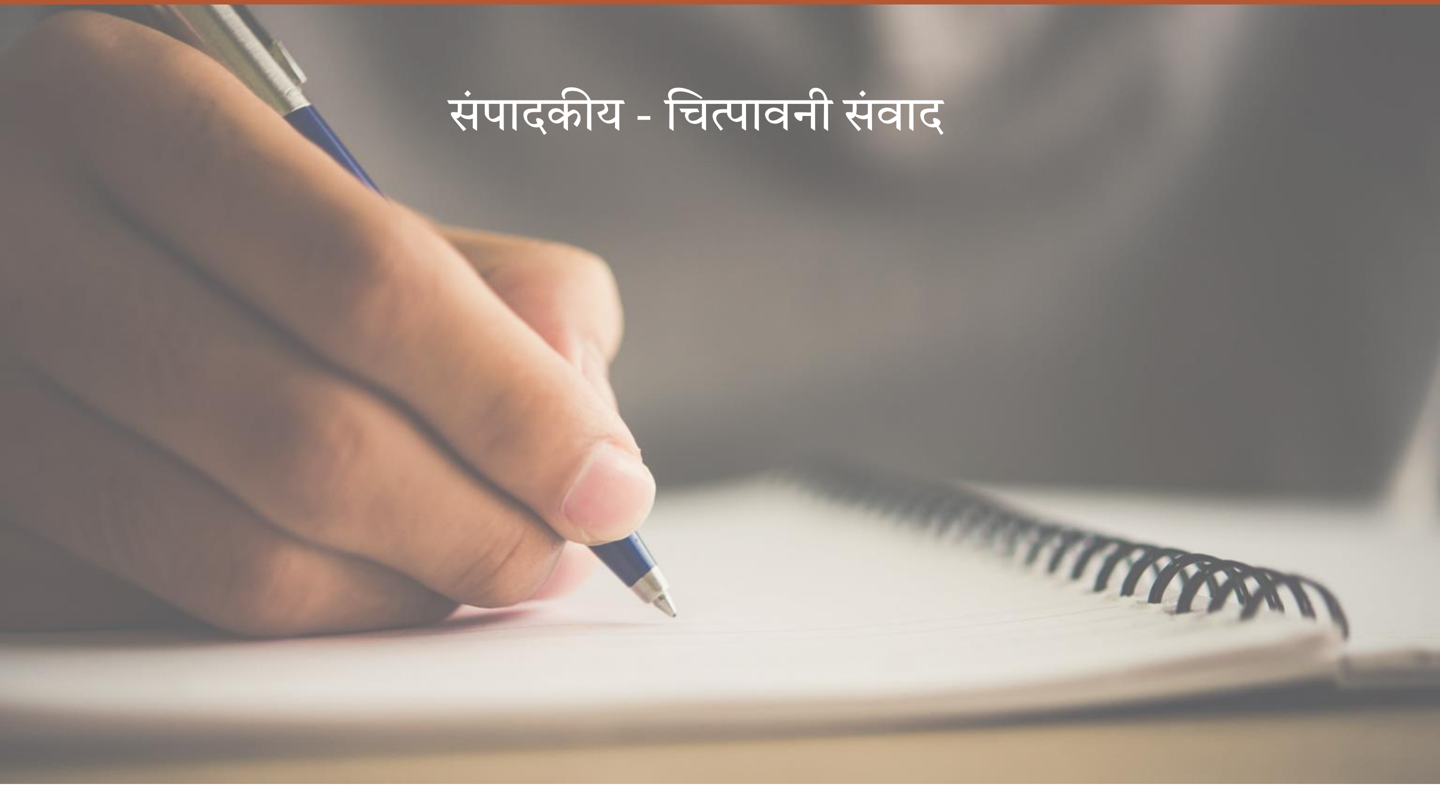

प्रिय भावा - भेणिशीनों..!

सगळेंत पयलीं ल्हान - थोर चित्पावनी साहित्य वाचकान्ला, अर्थात सगळेंना हे नववर्खाच्यो खुप खुप शुभेच्छा..! नवां पर्व अणि नवो संकल्प तुमचां व्यक्तिमत्त्व समृद्ध करणारो हंव्दे...!

"चित्पावनी साहित्य अंकाची मोठ्या उमेदिन वाट बघणारे असंख्य साहित्य रसिकांना नमस्कार"

तुमच्या सामूहिक धडपड्थीन, परिश्रमात्थीन तयार जालेलो 'चित्पावनी अंक २०२४' हो पयलो-वहिलो अंक गोवेत महाराष्ट्रात, कर्नाटकांत अणि परदेशांतय पावनांर हेचो मनापाश्णी आनंद से.

हे अंाकाचे अंतर्गत कथा, कविता, माहितीपूर्ण लेख, कृतिपर शब्द कोडी, सुविचार हेचे बरोबर प्रत्यक्ष अनुभव पूर्ण साहित्य, प्रेक्षणीय स्थळाला भेट दिलेलेचो आनंद अणि बरांच किदां आम्ला हे साहित्यामुळां वाचे मिळनांर से.

'चित्पावनी बोली ' टिकवनीं त्याचो प्रसार हैवो हो हेतू मनात थेव्नी अनेक चित्पावनी साहित्यिकांनी प्रयत्न केलेले सत. तेंचेनीं उभारलेली गुढी पुढां न्हेतानां, तुमचे सगळेंच्या ताकतीन ही प्रेरणा पूर्णत्वाला गेली से इतकांच न्हुय तर 'पयलो डिजिटल' 'चित्पावनी अंक २०२४' हे 'भांगराचा पाऊल' ठरत से अणि भविष्यांत हेचे तुमी साक्षीदार सनांर सा.

चित्पावनी बोलीचो प्रचार, प्रसार अणि संवर्धन /प्रबोधन 'अंकाचे स्वरुपातय हय्वां हो हेतू 'गणपुले फाऊंडेशन' हेंचे मनात तयार जालो. तेंची इच्छाशक्ती अणी चिकाटी पूर्णत्वाला येय्वेसाठी चित्पावनी भाषा जाणकार अर्थातच चित्पावनी जाणकारांचा उत्कृष्ट 'मार्गदर्शन अणी प्रोत्साहन' हेचेमुळां हे कार्याला गती मिळ्ळी. तसांच 'चित्पावनी साहित्यिक अणि नवोदित साहित्यिक' हेंचे संमिश्र सहकार्याची 'अमृतवेल' अंकाचे रुपांत तुमचे हातांत देत सों..!

.... संपादकीय - चित्पावनी संवाद

खरां बघे गेले आजचे धकाधकीचे जीवनांत केन्चे नाय केन्चे तरी गोष्टीचा पिसां लाव्नी घेव्वे कोणांकडा वेळय बी नस्से. अणि सवडय नस्से. मात्र मनात प्रबळ इच्छा सयेल जाले हातात घेतलेलां एखादां कार्य पूर्णय हंव्नी जासे हेंचांच हे एक उत्तम उदाहरण से. सगळेंची जिद्द, चिकाटी, स्वतः जबाबदारी स्वीकार्नी उत्फुर्तपणांन साहित्य लेखन, सगळेंचा 'चित्पावनी भाषेवरील प्रेम अणि निष्ठा अशीच फुलत ऱ्हेंव्दे.

वाचकहो ...! आमचे चित्पावनांची जी बोली से ती शिकणेंसाठी उत्सुकता दाखवा. भाषाला राखनीं थेय्वेसाठी थोडो वेळ द्या. आस्था थेवा. घरातले ल्हान भुर्गेंना शिकवा. चित्पावनीचो प्रचार व प्रसार करनीं त्याचो दर्जा वाढवा, कारण ही बोली आपली पूर्वजात बोली से. म्हणी ही बोली अधिकाधिक बोयली जाव्वी. निदान आपले घरांत पयलीं सुरुवात करा. घरांतले प्रत्येक भेणिशीला आव्हान से त्याणिंण ही चित्पावनी शिकेवी अणि घरातले ल्हान भुर्गेंना शिकवेवी. भुर्गेंकडा चित्पावनीत संवाद करा, बोला. एक बायल /स्त्री शिकली, एक भगिनी शिकली तर चित्पावनीचो प्रचार अणि संवर्धन हय्वे वेळ लागेचो नाय.

वाचकानो .. ह्या अंकातलां साहित्य केवळ साहित्य नाय ते 'चित्पावनी भाषाचे' माधुर्यान भरलेलो एक 'अमृतकुंभ' से. तेंतले अमृताचे मधुर कण घराघरांत नव्यान रुजोनीं येव्वे, 'चित्पावनी भाषासाठी' वाट दाखयणारा एक दिवो आपणय बी हय्वो हेच कृतज्ञतापूर्वक आव्हान..!

संपादिका ✍️ 🌿

सौ. आरती मोने

चांदोबाची कहाणी

आई,आई माला... माला खूप थंडी खासे, हां हां स् स्...
"न्हे न्हे, तुला एक आंगी शिवसां हां! "चांदोबाचे आईनं एक धवोफुल ढग घेतलो, चांदोबाचा जोख घेतलां अणि एक बेस बरी आंगी शिवली.

आंगी घालनी, आनंदान.. बरो आकाशाचे खळेंत बरो खेळ्ळो. पण दुसरे दिवस कितां जालां, चांदोबाची ती आंगी तेला अशीर जाली. तो गेलो आईकडां, "अरे काल तुला ही बरोबर जाली सली, आज घट्ट जाली ? आईन आंगी मात्शी सैल करनीं दिली.

असां पंधरा दिवस सुरू सलां◌ं.
दुसरे पंधरवडेत मात्र सगळांच उलट हंव लागलां. सद्दानीं आंगी इव्ळी इव्ळी सैल हवं लागली.आई आपली निस्ंग सारखी करनीं देय. शेवट मात आईन आंगी काड्ली अणि नळभांत भिर्कटाव्नी दिलीन.

तेड्ला पाश्णी चांदोबा नळभांत थंडी वारेचो आपलो उघडोच फिरसे.

ही गोष्ट तुमी ल्हान सतांना वाचली सनार. आईकलेली सनांर.

आज आयका /वाचा पुराणातली चांदोबाची गोष्ट....

.... चांदोबाची कहाणी

पयलीं ब्रह्मदेवाचे दक्षप्रजापतीला साठ चेडी सल्यो. ते पैकी सत्तावीस चेडि म्हणजे जी 'सत्तावीस नक्षत्रां' सत त्यो सोमराजाला म्हणजेच चंद्राला अर्पण केल्यो. चंद्राबरोबर लग्नय बी जाला.

पण चंद्राचा रोहीणीवर अधिक मन (प्रेम) जड्ला. मात्र हें बाकीचे बायलांना, म्हणजेच रोहीणीचे भेणीशीनां सहन जाला नाय.त्यो गेल्यो दक्ष प्रजापतीकडा, आपले बापाकडा.

"चंद्र रोहीणीवर्तीच प्रेम करसे. आमचेकडा बघित सुध्दा नाय!" अशी बापायला कागाळी सांगो लागल्यो. तेड्ला चंद्राला दक्षप्रजापतीन बलाव्नी घेतलो, अणि "सगळ्याजणीवर सारखांच प्रेम कर!" असो उपदेश केलो.

"प्रेम कितां उपदेशानं करे येसे काय कितां ?" असो प्रतिप्रश्न करनीं चंद्रान दक्षाचां म्हण्णां साप नाकारलांन.

तेंड्ला रागान दक्षप्रजापतीन चंद्राला शाप दिलो. " चल, तू हे पुढां क्षय रोगांन पिडीत (त्रस्त) हशील! " (असो कसो तो दक्षप्रजापती ? आपलेच जावयाला शाप देसे. शाप देव्नीं आपले चेडींचा कल्याण कसा कितां साधील ?)शेवट कितां, चंद्राला तो शाप लागलो अणि चंद्र क्षयरोगी जालो.

तो मोग गेलो ब्रह्मदेवाकडा. तेला शरण गेलो.ब्रह्मदेवानं तेलां सांगितला, तू प्रभास क्षेत्रात चल. त्यांहा शिवलिंग स्थापोनी तेचां ध्यान कर, म्हणजे शंकर तुला प्रसन्न हयेल. तोच तुला शापमुक्त करील.

तसो चंद्र प्रभासक्षेत्राला गेलो. सहा म्हयने तपश्चर्या केली. प्रत्यक्ष शंकर प्रकट झालो. दर्शन देव्नी सांगितला, "दक्षाचो शाप नष्ट हणेंसारखो नाय, तरी माजे कृपान तू म्हयनेतले अर्धे दिवस बरो अणि अर्धे दिवस रोगग्रस्त हशील."

हो वर मिळ्ळे बरोबर चंद्र आनंदीत जालो. आपले लिंगात पूर्णांर्थान ऱ्हेव्वे मिळेवां म्हणी शंकराची प्रार्थना केली. ती शंकरान मान्य करनीं तो ते लिंगात अंतर्धान पावलो.

सौ.गायत्री श्रीपाद भुस्कुटे.
खोर्ली,म्हापसा, ता.बार्देश गोवा.

प्रदर्शनांतले नमुनेदार दर्शक अणि गिऱ्हाईक

आमी जेड्ला व्यावसायिक म्हणी दुकान (स्टॉल) लावे जासों तेड्ला असे अनेक मजेशीर नमुने आम्ला अनुभवे मिळसत. कय कय गि-हाईक अगदी गर्द्याची म्हणजे 'सुट्यांतली संध्याकाळ' हेर्सत, तर कायजण दुपारचे, आप्लेला फावेल तसां अगदी १ ते ४ वरां पर्यंत येत ससत.

कोण कोण अगदी घोडेवर बेसोनीं आयलेसार्कें येसत; जणू ऐंशीचे वेगांन (स्पीडीन) हेंचि गाडी चालसे काय कितां असे पद्धतीन सगळां प्रदर्शन पालथां घाल्नी रोकडे भायेर पडसत. हुश्श्श ...."जालां एकदाचां बघ्गीं !" असोच भाव तेंचे तोडांवर्ती ससे. "केन्चा वाघूट हेंचे पाठल्या लागसें देवच जाणे!"

बायलांचो घोळको साधारण संध्याकाळांच प्रविष्ट हसे. साड्यांचे तसांच दागिन्यांचे गाडेवर (स्टॉलांत) बरी २/३ वरां घालव्नी मनांसारख्यो दोन चार पिशव्यो (बॅग) हातात झेलवीत ही मंडळी भायेर पडसत.

अगदी सर्वसाधारण मध्यमवर्गीय मात्र पयलीं किंमत बघसे. मोग साड्यान्ला, दागिनेनां हळूच हात लाव्नी बघेचां नाटक करीत असोच आपलो सगळेला भोवताडो मार्नी नेत्रसुख घेसत. "सोंन्दे एतां, हो रंग तितकोसो बरो नाय....! हेंचा डिझाईन बरां नाय दिसत !" अशी आपणच आपली समजुत काढीत ससत. पण हेंचा वैशिष्ट्य म्हणजे भोवताडे घाल्नी, आपले पाकीटाला पर्वडेल असां कितां नां कितां तरी विकत घेतलेलां ससे.

भुर्गींबाळां सलेले पांढरपेशा कारकुन शेनवार - आदितवाराची संध्याकाळ भोवेसाठी राखोनीं थेयसत. तेंचे बरोबर सनांरी एखादी 'बारकुली बाय' किलकिले नदरांन सगळां दोळेंत साठवीत ससे. त्याला आलफिनी, टिकल्यो, केसांना लावेचे रबर, साबणाचे बोमाड्ये सगळांच खुणांवीत ससे, पण आई डोळे मोठे करनीं जो इशारो देसे तो बघणेलायक ...!

मोग ही आई चेडिला बाबांचे ताबेंत देव्नीं, आपण एखाद्ये सौवसार्पयोगी वस्तूंचे भांडारात थारवसे. "एतां वर दोन वरां काळजी नाय !" असां मनातले मनात बडबडीत, बाबा हळू बार्केलीचां (चेडीचो) बोट धरनीं आईस्क्रीम नाय जाले भेळपुरीचे आश्रयाला जाय्वे जासे कारण ससे इतकांच की 'तो वेळ घालवेसाठी एखादा आईस्क्रीम नाय ते भेळ बरी वरां दोन वरां पुरव्नी खाय्वेचां सोंग बाबाला करेचा ससे.

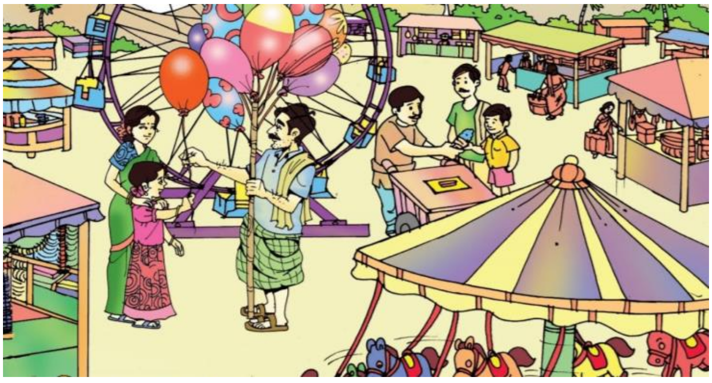

.. प्रदर्शनांतले नमुनेदार दर्शक अणि गिऱ्हाईक

असे बाबडे 'बाबाकर्ता' मात्र त्याहां दुसरां कायच नस्से. काय काय भुर्गी अधिकच शांत अणि समजुतदार ससत. उलट तेंचे आईबाबा तेंना 'हे घेव्या, तां घेव्या'? असां विचारसत, मात्र भुर्गेनां तेंतलां कायच पसंत पडत नाय.

कय कय भुर्गी मात्र इतकी हट्टी ससत विचारेची सोय नाय.... मागितलेली वस्तू दिली नाय ते रडोनीं - आड्डोनीं इतको आकांत करसत की ते जमलेले सगळेंची नदर भुर्गेकडा वळ्से..! आई तेला बाबापूता करीत ओग्गी करेचो प्रयत्न करसे, तरीय भुर्गा आयकत नाय, ओगी ऱ्हेत नाय जाले मात "काव्र्या घराशीच चल तू, मग बघसां तुला!" असे भावार्थान एकदो तेंचो हट्ट तरी पूर्ण करसे नायतर तेला बोचकुलाला धरनीं फरफटावीत, भायेरची वाट धरसें. हो सगळो प्रकार बघ्नी घटकाभर अस्वस्थ जालेलीं 'बघेमंडळी' आपापले वाटांन मार्गस्थ हसत.

तसां बघे गेले, दादलेंची (पुरुष वर्गाची) खरेदी रोकडी आटोपसे हां! तसांच तेंच्यो खबरी सुद्धा "अरे बरो सस नीं? कसां कितां चाल्ला से ? -- "सगळां बेसबरां चाल्लां से!" इतकेवरच खबरबात सोप्से.

बायलांचो घोळको मात्र एखांदा कमी गर्द्याचो कोन्सो धरनीं वरांन - वरां, तोंडाचो पट्टो चालूच. तू कितां घेतलांस? में कितकेनां घेतलां ! एठाथीन सुरू जालेली ही गाडी ' भुर्गींबाळां, माजी सासू, तुजी सासू, सोयरे -धायरे, पुढां येणारे सणवार, लग्नां, हे सगळेनां घेत घेत पुढां पुढां जात ऱ्हेसत. "बरां गो, एतां जाव्वे हवां. रात्रीचा रांधप करेचा से!" हे ब्रिद वाक्यावर गाडी येव्नी विराम घेसे अणि मोग मात्र हळूहळू पांगापांग हसे.

काय गिऱ्हाईक एखादरीच वस्तू घेसत ...... पण त्याला इतकां वाजप गाजप लायसत की प्रत्येक बारीक सारीक गजाल हजारदा बघसत... "बाबा sss माज्या! "काही हौशी मंडळी मात्र प्रत्येक 'गाडेवर' (स्टॉलावर) कितां ना कितां तरी घेसतच. 'जणू सगळेनां सारखो न्याय!' लागीचे जाण्टे ते सद्दानींच भोवडी मार्नी जासत. ४/५ दिवस तितकोच तेंना हो थोडो रोजचे जीवनांत बदल.

अशो अनेक घटनांचो अनुभव घेत आमची बरी करमणूक हसे. आमी जेड्ला आमचे गाडे लायसों तो तर अनुभव वेगळोच. प्रमुख सोयरे, रथी महारथी येव्नी उद्घाटनापर्यंत सगळेंचो बवाळ. मोग कितां "सगळो आनंदी आनंदच!"

तर असां हे गाडेवेल्ले, फावले वेळांतलां निरीक्षण. वाचता वाचता तुम्लाय बी सहज असो भोव्वे आयलेलेचो आनंद देव्वेचो ल्हानसो प्रयत्न.

देव बरां करु..!

सौ.विदुला विनय ताम्हनकर.
मालवण.

गिरनार यात्रा/परिक्रमा

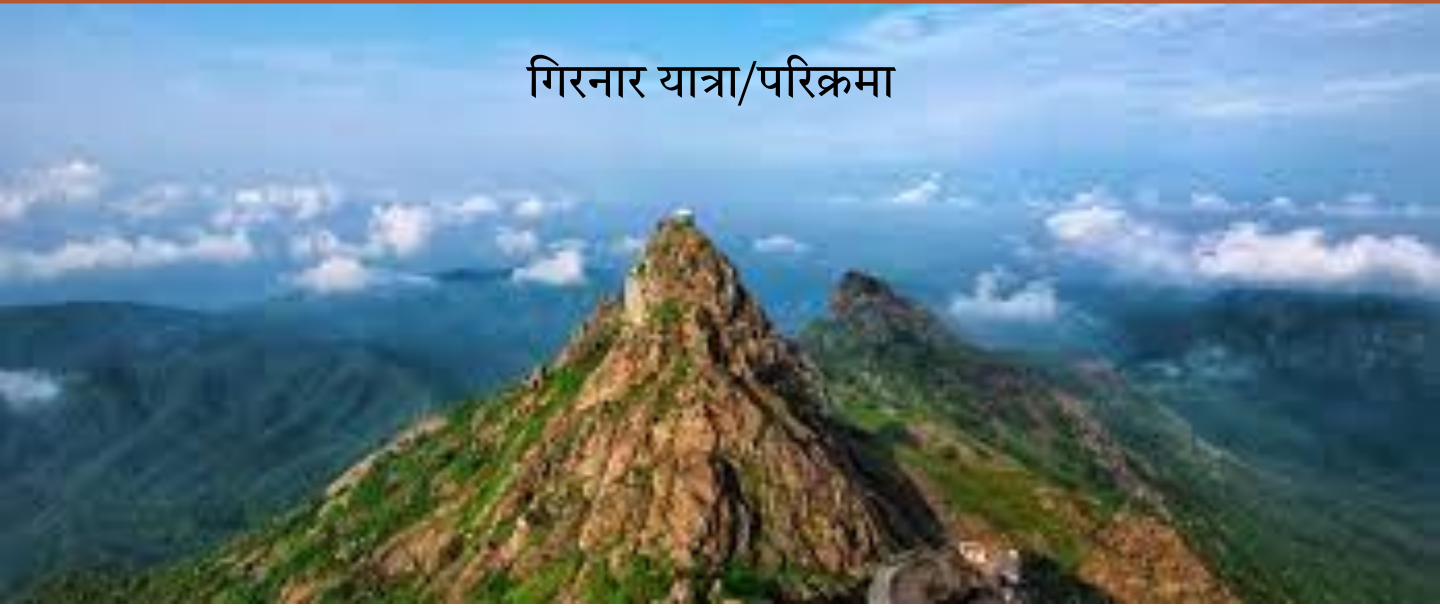

गिरनार हे पर्वताबद्दल माला खूप उत्सुकता सली. तेचा मुख्य कारण म्हणजे पंडित विष्णू दिगंबर पलुस्कर जे ग्वाल्हेर घराणेचे थोर गायक आणि अखिल भारतीय गांधर्व महाविद्यालयाचे संस्थापक सले. संगीताचो सर्व दूर प्रचार हयवे हवो म्हणी भारत भ्रमणासाठी बाहेर पडले. ते स्वतः दत्तभक्त सले मुळा थेट गिरनारला दत्तशिखरावर गेलेले तेडला एका साधून दर्शन देवनी सांगितला की उत्तरेत चल संगीताचो प्रचार आणि प्रसार कर.

ही आज्ञा शिरसावंद्य माननी तेंचेनी उत्तर भारतभर भ्रमंती केली अणि संगीताचो जो आज विस्तार झालो से ता तेंचेच कार्यामुळा. ही गोष्ट वाचले पाश्णी गिरनार तकल्यात घट्ट बसलेला.

२०१९ ला पहिलेंदा गिरनारला दर्शनासाठी मे अणि बोड्यो गेलेलो. सोबत मार्गदर्शक गुरु श्री चंद्रशेखर जोशी गुरुजी गाणगापूर हे सले.

दुसरेंदा गेले वर्षा म्हंजे २०२२ ला पुन्हा गिरनार पर्वत यात्रा अणि जंगल परिक्रमा करेची म्हणी गेल्या. हे खेपा माझी भेणीश प्रतिभा सुद्धा सली. पण काही अपरिहार्य कारणामुळे जंगल परिक्रमा अर्धवट सोडेवी लागली.

यंदा परत गिरनार यात्रा आणि जंगल परिक्रमा पूर्ण करेचीच असा ठरयलाअणि तेचो बेत चार महिने आधीच केलो.

सगळेना लागी करणारे श्री. जोशी गुरुजीच .यंदा आमचो २२ जणांचो ग्रुप सलॉ. बेळगाव,मिरज, मुंबई,पुणे असे वेगवेगळे ठिकाणाथ्थीन सगळे आयलेले.

आधी गरुडेश्वर ,नारेश्वर, कुबेर भंडारी,केवडिया,(एकता नगर ,सरदार पुतळा दर्शन) मातृगया(सिद्धपूर) अशी दर्शना करनी गिरनारला जायवे म्हणी अहमदाबादथ्थीन रेल्वेन जुनागड पर्यंत गेलो.त्याहाथिन रिक्षा करनी दामोदर कुंड (तलेटी ला)एठा आमची ऱ्हेवेची सोय आधीच रिझर्व करनी थेयलेले ठिकाणी पावलो.

.. गिरनार यात्रा/परिक्रमा

न्हावणां बी आटपुनी गिरनार पर्वत दर्शनासाठी म्हणी भायेर पडलो.

रोप - वे ची सोय सध्या सुरू से. तेचाय बी ॲडव्हान्स बुकिंग केलेला म्हणी रोप-वे स्टेशनला गेलो. रांगेत उभी ऱ्हेलो. रोकडोच नंबर लागलो. वरती गेलो. रोपवे अंबामाता मंदिरापर्यंत से .

त्याहा थिन गोरक्ष शिखरापर्यंत मात्सा चालत जायवेचा. (५००० पायऱ्यो चढेव्यो लागसत त्यो रोप-वे मुळा चूकसत. जेना चढेचो त्रास हसे तेंचेसाठी ही सोय बरी झाली से.)

गोरक्ष शिखरापाश्णी गुरुशिखर पुन्हा दोन हजार पायऱ्यो उतरोनी अणि तीन हजार चढोनी जावेचा पडसे.हजार पंधराशे पायऱ्यो उतरले उपरात पुढा ही भली मोठी रांग थांबलेली दिसली.

आम्ही बी तेच गर्द्यात शिरकलो. टळटळीत उन्हात दीड तास एका जागी उभी ऱ्हेलो.मोग हळूहळू रांग सरकली. आम्ही पुढा जात ऱ्हेलो. अणी एकदाचा श्री दत्तपादुकांचा दर्शन झाला . डोळेंचा पारणा फिटला.

जेमतेम मिनिटभर त्याहा ते पवित्र जागेत एक प्रदक्षिणा मारली अणी खालती उतरे सुरुवात केली. ३००० पायऱ्यो उतरोनी डावे हाताला कमंडलू तीर्थ से त्याहा उतरोनी गेलो. साधारण पाच सहाशे पायऱ्यो. हजारो वर्षां पाश्णी अखंड धुनी ते जागी पेटत से. तां दर्शन अणि त्याहाच प्रसाद मिळसे तो घेवनी परत चढोनी वरती आयलो. परत २००० पायऱ्यो चढलो. रोपवे स्टेशनला येवनी खालती उतरलो. सगळी खूपच दमलेली. मुक्कामाचे ठिकाणी येवनी शेजारीच सलेले फुकट अन्नछत्रात जेवनी निदवल.

दुसरो दिवस एकादशी. ते दिवसा जंगल परिक्रमेसाठी सहाला बाहेर पडलो. प्रत्यक्ष परिक्रमेची सुरुवात साडेसातला झाली. प्रवेशद्वाराथ्थीन जंगलात रिघलो. त्याहा पोलीस चौकी से.सुरुवातीलाच उभी चढण लागसे ती म्हणजे काँक्रिटचो रस्तो. तो साधारण दहा किलोमीटर से. मोग जंगलातली वाट. अगदी खडतर वाटात,गुंडे, काटे कुटेंची. उतरण म्हंजे अगदी घसरणीची. खूपच जपोनी, हळूहळू उतरेचा पडसे.

यंदा खूपच म्हणजे चाळीस लाख यात्रेकरू सले अशी माहिती मिळ्ळी. अशा रीतीन गर्दी सले मुळा अगदी मुंग्यांचे चालीन चालेचा पडत सला. खूप उंच चढणीच्यो अणि तितकेच उतरणी च्यो तीन टेकड्यो पार करनी ही परिक्रमा करेवी लागसे.

कार्तिकी एकादशी ते त्रिपुरारी पौर्णिमा पर्यंत पाच दिवसांची ही जंगल परिक्रमा संपूर्ण गिरनार पर्वताला उजवे हाताला ठेवनी करेची . हे अंतर साधारण अडतीस किलो मीटर से असा सांगसत पण आमला तरी जास्तच म्हणजे ४५/४६ किलोमीटर तरी सयेल असा दिसला.

.. गिरनार यात्रा/ परिक्रमा

गर्दी प्रचंड सले मुळा पाय आपोआपच पुढा पुढा हळूहळू जात सले. म्हणी खूप वेळ लागलो तां अंतर पार करे. सकाळी साडेसात पाशणी चालत न्हेलेलों ती दुपारी एकचे सुमाराला मात्शी म्हणजे दहाच मिनिटा आडवी पडलों सोबत फ्लेक्स नेलेलो तो अंथरुनी तेचेवर.

एकादशी सले मुळा वाटात मिळणारी फळा म्हणजे दोन केळी आणि एक संत्रा खावनी भागयली. दुपारी थांबलेलो त्याहा आडसराचा पाणी प्यालो. बाकी वाटात प्येवे चा पाणी मिळसे ताच प्येत गेलो. तशी चालताना आमला तहानभूक बी लागलीसे हेची जाणीवच होत नतली. सगळो भार श्री दत्त गिरीनारी वर घालनी जात सलो. तोंडात दत्त नामस्मरण, गजर, गाणी बीणी म्हणत जात सले सगळे लोक.

वाटभरी बऱ्योच सेवाभावी संस्था फुकट अन्नछत्रात जेवण बी देत ससत.रात्री निदवेला बरेच ठिकाणी पडाव ससत त्याहा तात्पुरते माटोव,तंबू बी उभारनी सोय करसत .कोणाला हवा तेंचेनि आपले सोबतची वळकटी पसरेची आणि निदवेचा.

आम्ही दोन टेकड्यो चढोनी संध्याकाळ साडेसहाला एका पोलीस चौकीवर न्हेलों. हे दिवसात काळोख लवकर पडसे म्हणी त्याहा जागेवरच फ्लेक्स वर डुलक्यो घेतल्यो. अणी परत पहाटी साडेतीनला चाले सुरुवात केली. सामखि उतरण. वाट अशी नायच. काही ठिकाणी थोड्यो पायऱ्यो सत पण जास्तीसे गुंडे धोंडेथ्थीन वाट काढीत चढेचा उतरेचा. मजल दरमजल करीत गर्द्यात वाट काढीत एकदाची संध्याकाळा पावणेआठाना जंगलाथ्थीन भायेर आयलो.

खूपच अवघड अशी ही परिक्रमा सली तरी लोकांची रिघ दरवर्षा वाढतच ससे. जंगलातले हिंस्त्र प्राण्यांची पर्वा न करता लोक जात ससत. आरामात निजो काढसत. हे सगळा हसे तां फक्त दत्त महाराजांचे भरोसेवर.

एकेकदा एखादी दुर्घटना घडसे. यंदा एका बिबटेन एका आईचे वेंगावर सलेले भुर्गेवर हल्लो केलो. तेंत तां भुर्गा दगावला. थोडो वेळ गोंधळ उडलो. ॲम्बुलन्स बोलावनी भुर्गेला अणी तेचे आई बापाला जुनागढ हॉस्पिटलला नेले. बिबटो दरीत उडी मारे गेलो पण एका झाडावर आदळलो. तो सुद्धा जखमी झालो. तेला फॉरेस्ट अधिकाऱ्यांनी धरनी न्हेलो.

इतका सगळा सला तरी लोक श्री दत्त महाराजांचे भरोसेवर दर वर्षा येसत निर्भय होवनी परिक्रमा करसत.जुनागढ ,गुजरात राज्याचे पोलीस, वनाधिकारी अणी सेवाभावी संस्था हेंचा सहकार्य मात्र खूपच बरा मिळसे. लोक पाचय दिवस चालत ससत . पण कोणाला कसली मदत लागली झाले सगळे तत्पर सतत. तेंचा कौतुक करेवा तितका थोडा.

.. गिरनार यात्रा/परिक्रमा

एता हे परिक्रमेची / गिरनार यात्रेची दुसरी बाजू..

असंख्य यात्रेकरू परिक्रमेला आणि गिरनार गुरुशिखर दर्शनाला वर्षभर येत ससत पण तेचे मुळा झालेलो केर कचरो बघनी जो पडसे मात्र खूप वाईट दिससे. ही विकृत मनोवृत्ती ची माणसा सगळीकडा फक्त घाण करेच जासत का किता असा दिस्से.अशिक्षित लोकांपेक्षा शिकले सवरले लोकच असे वागसत. ते पर्वत अणि जंगलाचे सगळे वाटावर फक्त रेपर्स अणि पाणी कोल्ड ड्रिंक्स चे बाटल्यांचो खच बघ्नी भयंकर चीड येसे.

मे एक जागरूक नागरिक हे नातेन लिहीनसा दिसला. पर्यटक किंवा यात्रेकरू म्हणी जाताना आपला पर्यावरण स्वच्छ साफ थेवेची जबाबदारी प्रत्येक नागरिकाची सयवे हवी. पण असा चित्र मात्र आपले देशात दिसत नाय.

ज्याहा जातील त्याहा घाण करनी येवेची विकृत मानसिकता खूपच बोकाळली से.

सगळीकडा कोल्ड्रिंक्स, पाण्याच्यो रिकाम्यो बाटल्यो खाणेचे पदार्थांचे रॅपर्स प्लास्टिक पिशव्यो. त्यो चालताना पायात येसत.

शिवाय यात्रा सोपली की जंगली प्राण्यांचो संचार सुरू हसे. तेना हेसगळा अपायकारक हसे. निसर्गाचो समतोल बिघडसे .पण हे कोणाचे लक्षात येत नाय. मन अक्षरशः हळहळसे. किता म्हणी उपाय करेचो हेच कळत नाय.

जागोजागी केर उडवेला मोठमोठयो पिशव्यो , पिपा थेयलेली सत पण तेत कोणच केर घालीत नाय. अनेक युवा कार्यकर्ते आधी पाश्णी कार्यतत्पर सतत.

यात्रेकरूंना केंचि अडचण येव नये म्हणी खूप खबरदारी घेसत. पण हे असले विकृत लोकांना काहीच कसा कळत नाय ? भरलेल्यो बाटल्यो न्हेता येसत. रिकाम्यो फक्त कचराकुंडीत उडवेच्यो. पण नाय. हो मुर्दाड, मुजोरपणा केंथिन येसे? पाठले वर्षा एका युवा चेडीन सांग्लेला की हे साफ करे म्हयनो दीड म्हयनो लागसे.

२०१९ मध्या गेलेल्या तेडला रोप वे झालो नतलो. गिरनार खरोखर स्वच्छ सलॉ . एता चित्र बदलला से. जितक्यो सुख सुविधा तितको गलिच्छपणा वाढलो से.

परिक्रमाची वाट गुण्डे धोंडेंची से. कोण म्हणे इतके यात्रेकरू येसत झाले सरकारान अजुनी बरी सोय करे हवी. म्हणजे रस्ते बी करे हवे असा.

.. गिरनार यात्रा/परिक्रमा

मे म्हटला, किताला? देवाचे दर्शनाला जायवेचा झाले मात्से कष्ट घेतले झाले किता बिघडसे? अणि केलोच समजा रस्तो झाले ते जंगल परिक्रमेची मजाच नाय. पवित्रता उरत नाय. देहाला इत्के कष्ट देवनी शेवटी जेडला देवदर्शन हसे तेडला जो आनंद समाधान मिळसे तां व्यक्त करे शब्द कमी पडसत. अणि हे जंगल प्राण्यांचा से. त्याहा माणसांना कीताला सोयी करनी देवेच्यो? तसाही से तेचे पेक्षा अणखी काय्येक करी सारखा नाय त्याहा.

परिक्रमा पूर्ण करनी आयल्या तेला पंधरा दिवस झाले तरी अजुनी डोळे मिटले की ता जंगल,माणसा सगळा दिसो लागसे अणि परत पुढले वर्षा जायवेची तयारी मनाथ्थीन सुरू हसे.

रोहिणी कुलकर्णी, बेळगांव.

● ● ●

में तुला बघितली

में तुला बघितली, तू माला
अणी तुच म्हटलांस नी ? में तुजी, तू माजो !
पण... वेळ आयली तेड्ला, नाय दाखयलीस
तू माला ओळख सुद्धा!
किताला?
तां असांच, की सलां तेला कारण दुसरां ?

में तसों नतलो गो, तुला दिसलो तसो
पोकळ हाडांचो...
में नाय मोड्लो, नाय रड्लो!
तुजे वाटावर नाय में कयच आडवो आयलों
माजी वाट दुसरी, तेचेवर चालों लागलेवर..
तू किताला आयलीस मद्यां?
तां असांच, की सलां तेला कारण दुसरां?

में मोठो जालों, यशस्वी जालों... पण
माजी सावळीय नाय पडे दिली तुजेवर
तू! ..एतां लिपे सोदसय माजे पाठलेन!
तां असांच की से तेला कारण दुसरां?
से तेला कारण दुसरां....?

कवी : रामकृष्ण दिनकर सोमण
सावळी गोवा.

शिकवण

आज सकाळ पाशणी उठले उठले तो शिट्यो मारीत सलो. आनंदात सलो की समजेचा नातू खुष्यात से म्हणी. शिट्टयो मारप ही तेची आवड. वेगवेगळे प्रकारे शिट्ट्याचो आवाज काढी. काहीवेळा आजो गजाल मारी. "...म्हणे..तो घट्ट धरसे तां एकवेळ बरां पण तुझ्यो शिट्ट्यो नाका रे बाबा..." धाकटो नातू घट धरी आणि उचली आजेला.

तेचेत करनी रविवार सुट्टी. एरवी सुट्ट्यात भूर्गी उशिरा उठसत. पण आज तो लवकरच उठलो. तेला रात्री खबर सलां की आज आजी हुनुनीत पोळे काढणार. सोबत पोळेना काकवी. आजी एक नंबर सुगरण. तेनी केंचो ही पदार्थ करेचो अणि घरातलेनी चवीन खाववेचो. तेचे हातात जादू सली म्हणे हरकत नाय.

सुट्टी सले कारणान मोठो नातू खूपच मस्ती करी. अभ्यासात मात्सो कमी. पण एरवी भयंकर हुशार सलो. शिट्ट्याचो आवाज आयकोनी आज आजे सहित सगळी कंटाळली हे आजीचे लक्षात आयला. तेचे मामाचे घरा लागी देवीचा मोठा देऊळ से. गावचा भटपण आणि देवळातली पूजा आजो करी. ते गावात एकच घर भटांचा. एक बामण सलो, पण स्वतःला सगळां कळसे हो तेचो स्वभाव. तेचे कडा कोण तसा लक्ष देत नत्लो. " बाकी गावातले भटमाम सांगता ते फायनल." अफाट विश्वास आजेवर सलो. तसा आजेन सांभाळलेलां. सगळेंना धरनी वावरे.

नवरात्रातले दिवस चालू सले. पूजाला फुला भरपूर लागत. घरा आरतीपरती खूप सली फुला. ती नातवान आधीच काढली सली. कितातरी काम देव्वे हवा म्हणी आजीन दुसरो फुलांचो रिकामो पाटलो नातवाचे हातात दिलो. गिरणी कडली कंडेची फुला हाडू लायली. ही फुला पिवळी धमक ससत. दुर्थिन बघीतलेवर सुद्धा काढेचीच. इतको कंडेचो मोह आवरत नाय.

एरवी म्हणी तेला टायम पास हवो सलो. आजीची ऑर्डर पडेची फुरसत. तेनी शूट काढली. आज रमाकांत म्हणो लागलो " भाटकारालो नातू आयज नेटार." आज रान मोकळा सला तेला. रस्तेन जाताना दोन्ही वाटान शेतवड हिरवीगार दिसे. शेतकार काम करत सले. अर्धे किलोमीटरवर गिरण.

दूर्थिन कंडेची फुला पिवळी धमक दिसत. दुर्गावर फुलां लोंबत. शिट्ट्यान अभंग वाजवीत फुला काढू लागलो. गिरणी पाठल्यान कंडो. गिरणीला लागोनी नानाचा हॉटेल. फुला काढता काढता गरमागरम मिर्ची, भाजीपावा कडा लक्ष गेला. कारण वास चौफेर पसरलेलो. नातवाचे जिभाला पाणी सुटला. पण नाईलाज झालो. आम्ही भट... आम्ही खाव नये असा तेला मामान एकदा सांगितलेला. कीतकी मस्ती केली तरी सुद्धा आपली परंपरा, संस्कृती तो जपे. ते गावात भटाचो नातू म्हणी प्रसिद्ध. तसो तेला कोणी काय म्हणत नतलो.

हॉटेलसमोर एका नवीन सायकलीवर तेचा लक्ष गेला. मामाची सायकल सली पण जुनी. नवीन सायकल बघितलेवर मोह आवरणा कठीण. तेला खात्री सली कोण काय म्हणेचो नाय म्हणी. तेचे पाय सायकलीचे पेदालावर केड्ला फिरो लागले कळला नाय.

.. शिकवण

चकाचक नवीन सायकल नेटानं चालोव लागलो. एक सारखी बेल वाजयणा. तेच वर्षा गावात रस्तो नवीनच केलेलो. म्हणजे बघे नाका. सायकलीची आणि मात्शी स्पीड वाढली. हय्वे नाका तां झाला. कितातरी चुकला अणि पडलो. डांबरी रस्तेवर आपटोनी धोपर फुटला. तेनी थांग पत्तो न लायता आपले परीन हळूच सायकल थेयली आणि पाटलो घेवनी घराकडा शूट काढली.

देवळाकडा पावलो. मावश्यान तो लंगडसे तां बघितला. तेनी विचारेचे आधी फुला काढताना दुर्गा वेल्यान पडलो आणि धोपर फुटला म्हणी फट बोल्लो. पाय रक्तबंबाळ झालेलो . घे मावश्यांन आजीचो धूवर काढलो. घराकडली फुला पावत नतली. पोर पडलो बघ. घे अकांत केलो. नातू ऑग्गी ऱ्हेलो. मावश्यान न्हाय्वे घातला. धोपराला खोबरेल तेल लाय्लां. पोवल्याचे फॅनान वारो घातलो. घे भाचेची सेवा केली.

निदवलेलो नातू, दुपारी जेववे उठलो. मामाकडा एकत्र खाणा पिणा. पाय सोडनी जेव्वे बेसलो. आज आजीनं भरयलो. नातवान करेची ती नाटकां केली. परत लंगडत चौकात जावनी निदवलो. आजीचा झालेवर ती तेचे कुशीत निदवली. आजचे सारखी कांबेरी नतली. भांडी कुंडी दोनय मावश्यानी घासली.

नवरात्रात तशी मोकळीक कमी मिळे. दारा समोर जवळपास वीस एक जाईंची झुडपा. जायांचे कळे निदवे देत नत्ले. साधारण दोन तीन तास कळे काढे वेळ जाय. मावशी, मामा केडला तरी आजी ही कामा करी. योगा योग म्हणजे आज मामाची देवळात नवरात्रातली रात्र सली. धाकटो मामा देवी सजयणेत तरबेज. तेचे शिवाय हे काम कोणी करीत नत्ले. प्रवेश दारा कडल्यानं खराच देवी आपले कडा जिवंत बघसे असा दिसे.

घरातली सगळी देवळात गेली. नातू बी लंगडत मावशीचो आधार घेत देवळात पाव्लो. तेला लहान पाश्णी भजनाची आवड. देवीची सजावट बघनी नातू खुश. पिवळी फुला आकर्षक दिसे. भजनाला गावातलो बाबू आयलो. बाबू हो मामाकडा खूप येव्पी. बारीक सारीक कामा करत सलो. " भाच्या कसो आसा तु.." म्हणी तेला विचारला. मामा सांगणार इतकेत बाबू म्हणो लागलो. " सकाळी सायकलीन पडलो तो.." पाड पडली. नातवाचा भिंग फुटला. खरी कथा सगळेना कळली.

आजीचे डोळे पाण्यान भरले. नातू खोटा बोलेचो नाय हो त्याला विश्वास सलो. तेला तडो गेलो. मावशी मामानं सयंम राखलो. किता झाला तरी घरातला बाहेर सांगेचा नाय. ही जाणते लोकांची शिकवण.....नातवाचे डोळेत पाणी आय्लां. खोटा बोललेचो नातवाला पश्चातप झालो. मामा, आजी, मावश्याची चूक मागितली. परत खोटा बोलेचो नाय म्हणी देवी समोर ऱ्हेव्नी शपथ घेतली. एक मात्र खरा खोटा बोलो नये म्हणी ही आयुष्यभर शिकवण मिळली.

राजू बर्वे,
सातोडे, सत्तरी

प्रवास

इतकां सगळा सामान तू
वाढयसय किताला,
तुला जायवेचां से रे
दूर दूरचे प्रवासाला।।

हेगडा, तेगडा फिरोनि
लागीं केलां से खूप
तरी सुद्धा सोपत नाय
अणीक मिळवेची भूक
हाव भरलेली पोती,
हळूच काढ कडाला
तुला जायवेचां से रे
दूर दूरचे प्रवासाला।।१।।

कईतरीच वापरलेली ती
राग, मदाची वस्त्रां
द्वेष अणि मत्सराची
अघोरी अशी शस्त्रां
सगळे वाटान छळणार ती
तुझेच मरे देहाला
तुला जायवेचां से रे
दूर दूरचे प्रवासाला।।२।।

घेवेचा आणि सोडेचा
तूच कितां तां ठरय
धावणारे तुझे मनाला
तूच हळू थारय
हवी ती पोटली मोग
आपसूक गावेल वाटाला
तुला जायवेचा से रे
दूर दूरचे प्रवासाला।।३।।

सौ. भावना दातार
बेळगाव

मोबाईल

आजचां युग हें विज्ञान युग. तेंत वेगवेगळे चमत्कार आमला बघे मिळसत तेतलोच एक म्हणजे ‘मोबाईल’. मोबाईल आमचे जीवनातलो एक अविभाज्य घटक जालो से. जसां आमला जगणेसाठी अन्न , हवा ,पाणी अणि निवारो हेंची गरज लागसे ,तशी आमला मोबाईलची गरज पडसे. आमी जेड्ला केंचे कामाला बाहेर पडसों तेड्ला एक वेळ पैसे नाय तरी चालतील पण बरोबर मोबाईल मात्र हवोच कारण तेचेशिवाय आमी आज ऱ्हेंवच शकत नाय. जर आमी तो कारोय विसरलों किंवा साणलो जाले मोग विचारूंच नाकां.

मोबाईलचो वापर कितपत बरो अणि कितको वाईट हेचो विचार आमी करीत नाय कारण आमला तेची सवय जाली से. बारीक भुर्गीपाश्णी ते जाण्टेंपर्यंत सगळेंचोच तो दोस्त ! एतां आमी जर विचार केलो की खरीच आमला मोबाईलची इतकी गरज से काय?

हेचां उत्तर होय असांच मिळेल. तां बरोबरच से पण आपण तेचो गुलाम हणां बरोबर नाय हें तितकांच खरां . कोव्हीड काळापाश्णी ते सगळींचजणां ते तेचो अधिक उपयोग करूं लागली. शाळांनी भुर्गेंना मोबाईल वापरणां ही गरज जाली अणि तेला लागोनी घराघरांत मोबाईल आयले. मोग भुर्गीं शाळाचे नावावर हवोतसो मोबाईल वापरुं लागलीं.

तसां बघलां झाले मोबाईलचे अधिक फायदे सत पण आपण तेचो तसो उपयोग केलो जाले. गुगल, फेसबुक, इंस्टाग्राम, व्हाट्सअप हेंचे माध्यमात्थीन जग आमचे लागी आयलां से. कसलीय माहिती रोकडी घरात बेसलेलेकडा आमला मिळसे ते शिवाय घरांत बेसोनीं सामानाची 'ऑर्डर' देणेपाश्णी ते प्रवासाच्यो तिकीटी घेणे पर्यंत कितक्योशोच गोष्टी शक्य हसत. विज्ञानाचे हे प्रगती मुळां खूपशो गोष्टी आमला मिळो लागल्यो. मोबाईलामुळां मनोरंजन हंव लागलां.

.. मोबाईल

हे सगळां जरी खरा सलां तरी एका नाणेला दोन बाजू ससत अशी जी म्हण से तशी मोबाईल चे दुष्परिणाम मोठे प्रमाणात आमला दिसों लागले सत. कौटुंबिक किंवा सामाजिक स्तरावर जर बघलां झाले माणसांचा एकमेकांचे घराकडा जाणां बघेगेले कमीच जालां से कारण फोन केलो की आमी खबरबात घेंव शकसों किंवा कसलीय खबर सांगों शकसों. आमंत्रण देवे सुद्धा एतां कोणाचे घरा जावेची गरज पडत नाय. पयलीं ते निमतानतरी एकमेकांत्या जाणां हत सलां. तेलालागोनी सहजच असां हसे की आपापसांत कालांतरान दुरावो निर्माण हसे.

अजूनीं एक गोष्ट आमी सगळींच जणां बघसों ती म्हणजे आजची तरुण पिढी. तेंना आपले कामाशिवाय कोणाकडा बोलेला सुध्दा वेळ नस्से. काम सोपलां की तेंचे हातात येसे मोबाईल कोणय सोयरो आयलो तरी ते आपले फोनात गुंग जालेले किंवा आपल्या खोल्यांत बेसोनी फोनवर कितांतरी करीत ससत. पालकांकडा बोले सुद्धा तेंना वेळ नस्से. पालकांना तेची सवय हसे. ही परिस्थिती जवळजवळ सगळीकडा आम्ही बघसों. आपले नातेवाईकां बद्दल तेंना म्हणेल तशी ओढ, माया, आपुलकी उरत नाय कारण तेंना तेंचे बरोबर कसां बोलेचां हेचो अनुभवच नस्से.

बारीक भुर्गेनासुद्धा वाईट सवयी लागलेल्यो आमी बघसों हट्ट केलो की तेंना मोबाईल देसत. खाताना, जेवीत सतानां तेंचे हातात मोबाईल हवोच, नाय जाले ती जेवीत नाय. हेचो परिणाम तेंचे नजरावर हसे. ती रडसत म्हणी तेंचे हातात मोबाईल दिलो की कामां करे मिळसत. ही सत्य परिस्थिती से. एतां कोणाकडाच वेळ नस्से. तेला लागोनी ह्यो गोष्टी घडसत. पयलीं भुर्गी संध्याकाळचे वेळा वेगवेगळे खेळ खेळत सलीं ते मग घरांत सो किंवा मैदानावर. तेला लागोनी तेंचो व्यायाम हत सलो. पण एतां वेळ मिळ्ळो की मोबाईल. "ना खेळ ना वाचन !“

सामाजिक स्तरावर सुध्दा तेचो गैरवापर जालेलो आमी बघसों किंवा पेपरांत वाचसों.मोबाईल वापरणां हें आपले आरोग्याला हानिकारक से हें कळलां तरी वळत नाय. आपलो मोबाईलचो नाद काय सुटत नाय!

मोबाईल चो योग्यप्रकारान उपयोग करणां आपले हातांत से मग तो कितपत करेचो हें प्रत्येकांन ठरयलां अणि तसो वापर केलो जाले मोबाईल वरदानच ठरेल.

सौ.वेदश्री विजयकुमार पित्रे
विजयनगर, कोदाळ
कारापूर, साखळी, गोवा

जय गोवा

१८ डिसेंबर १९६१ चो दिवस. साधारणपणांन आमी भुर्गी जेवनी खळेत सलों. दुपारचे अडीच ते तीन झालीं सैवी अणी आमचे नयचे पेलतडी, "भारत माता की जय" असो जोरजोरांत जयघोष होंव लागलो. क्षणभर कळत नाय झालां, नेमकां कितां झालां से तां. मोग आमचो मोठो भाऊश सांगो लागलो कि, गोवा स्वतंत्र हसे सो दिस्से.

इतकेंत आमचे घराचे पाठल्यावाटान सों सों करनी दोन विमानां पत्रकां ऊडवित गेली. अणी ते पत्रकात आम्ला गोवेकारांना संदेश सलो कि, भ्येंव नाकां. आमी गोवा स्वतंत्र करे आय्लोंसों. असो भारतीय सैन्याचो संदेश सलो. (संदेश नेमको लक्षांत नाय) मोग आमचे ऊत्साहाला पारावार नाय झालो. मोग आमी भावंडां आमचे तालुकेचे ठिकाणावर वाळपै कितां झालां से तां बघुया म्हणी गेलों.

त्याहांचां वातावरण ते खुपच ऊत्साहाचां सलां. तसेच फिरत फिरत पोलिस स्टेशन, मामलेदार ऑफिस असां फील्लों. जाले त्याहां अगदी शुकशुकाट. त्याहांचां फर्निचर, बुट, बंदुको लोकांनी अक्षरशः फारायलेल्यो.. हे सामान लुटणारेंची मात माला कींव आयली. त्याहांथींन परत बाजारात येसों जाले, आमला भटा, भटुर्ग्या असां म्हणोनी टिंगल उडयणारे पोलिस (साधे कपडेतले) आमला काका म्हणोनी मात्से सन्मानान बोलों लागले. तेड्ला ते उत्साहात सगळी जनता सामील झाली. अणी जे पोर्तुगीजांचे सोलदार (पोलिस) सले ते मात हवालदिल झाले. खास करनी मुस्लिम सोलदार ते संभ्रमातच सलेले दिसले.

.. जय गोवा

कारण मुस्लिम साधारण १८ वर्साचो जालोका ते पोलिस हत सले. तेंचो जणू तो हक्कच. तेंना आपले भवितव्याची चिंता चेहेरेवर दिसों लागली.

आमला ब्राह्मणानांय दिसों लागलां, आमचे सुपारी, काजूला दर येल म्हणी. पण पुढले काळांत तेड्लाचे तरूण पिढ्यांन खुप कष्ट घेवनी आपलां जिवन बागयती शेती हेंचो विकास करणेसाठी खर्च केलांन. तेड्ला एठाचे बागायतींची (आम्ही ते कुळागर म्हणसों) परिस्थिती अशी की ? जर आमी काम व्यवस्थित केलां जाले पाटाचां पाणी येय् . कुळागरांचे नावांन भितर सगळां रानच सलां. तेड्ला सुपाऱ्याचो दर अडीच रूपये मण(१५ किलो) इतको खालतो सलो तो अडीच रूपये किलो पर्यंत सुधारलेलो.

पण कितकिशींच वर्सां योग्य निघा न राखले कारणांन सुपारी नगण्य. परत लागवड करेची म्हणजे पैसो हवोच. पण तेड्लाचे भुर्गेनी (तरूणानी) स्वतः नेमां मारनी, माड्यो लावनी उत्पन्न वाढवे सुरवात केली. तरीसुद्धा तेड्लाची परिस्थिती पोटाची व्यवस्था बघनी काम करेचां म्हणजे दिव्यच. गोवा विलीन झालेमुळां गरजोय वाढल्यो. भुर्गेना शिकवे धाडेचीं. पयलीं भुर्गी घरातच बाराखड्यो बी काढीत सलीं. याझीकी थोडीफार कितां सेल ती घरातच शिकत सलीं. जमीनीत कीत्तांय करनार जाले खोरे कुदळी पाश्णी तयारी करे हवी.

तेड्लाचे कांय ब्राह्मण कुळागरां, जमिनीजागो असोच सोडनी किंवा कोणालाय तरी गावांतलेंना , "मात्शे कुळागराकडे लक्ष दि, झाडां जिती दवर आणी काय मेळटा तें खा" असां म्हणोनी गांव सोडनी कितकेसेच बागायतदार गांव सोडनी गेलेले कांयजण परत आयले. कोदिळीहारी असेच साने, बर्वे, फडके अशी नांवां दिस्सत. प्रत्यक्षात तेंचो कांयच पत्तो नाय. "ते ज्हाहां सत त्याहां सुखी सौव" .

गोवा विलीन झाले उप्रातसुध्दा २५/३० वर्सां जे तरूणांनी कष्ट केलेन ते धन्य. गोवा विलीन हौवनी काही मराठी शाळा सुरू झाल्यो. हायस्कूल फक्त वाळपैला. हायस्कुलला तेड्ला, आंबेडे, धावे, कडतरी, बांबर, सार्ट्रे, करमळी, शेळप, ठाणे असे लांबलांबथीन विद्यार्थी येत सले. तसांच खडकी, भिरोंडा, खोतोडे, बिंबल एठाचेय विद्यार्थी वाळपैत येत. तेड्ला बशी सल्यो जाले सल्यो, नाय जाले नाय. साडेतीन चार पर्यंत कोण ५ किलोमीटर, कोण आठ किलोमीटर असे चालत जात सले. तेड्ला भुर्गेना बशीला देव्वे चारआणे सत सले असां नाय. अशी ही स्वातंत्र्या उप्रात सुध्दा कष्टातली दुखा आनंदात घालयलेनी. धन्य ते विद्यार्थी.

स्वातंत्र्या उप्रात ८/१० वर्सानी परिस्थिती मात्शी सुधारली. सोसायट्यो झाल्यो. धान्य वितरण होंव लागलां. सुपारी,काजी, केळी हे वस्तूंना किंचित दर मिळों लागलो .२८ ते ३० वर्साचे तरूण मॅट्रिक झाले. बारीकसारीक नोकऱ्यो करू लागले. कांय विद्यार्थी हुशार सौनीसुध्दा तेंचेनी कुटुंबाला झोकनी दिलांन. अणी आपले भावंडांना शिके वाव दिलोन. हो सुद्धा एक प्रकारचो त्यागच. अणी आपले पालकांचो भार थोड् कमी केलोन. कसे तरूणांबद्दल माजे मनांत कृतघ्नता से. संधी मिळ्ळी जाले असांच बरयसां. धन्यवाद.

दत्ताराम महादेव बर्वे – सातोडे, वाळपई, सत्तरी - गोवा

हंपी

एक पुरातन अणि प्रसिद्ध ठिकाण बघे जायवेचां में अणि माजी जावू दोघांनी ठरयला. मनात शंका सली की प्रवास कसो हनांर? कय हनांर? तरीय बी वेळ नक्की केलो अणि जायवे गेलों. रेल्वेचो प्रवास करनीं आमी रात्री हंपीला पावली. दुसरे दिवस पाहाटी साडेपाचांना, मातंग पर्वत चढे गेलो. अर्धे वाटात सोपाणां सली पुढां खडबडे पाथर, सले. डोंगराचे माथेवर पावतकत मात इतके त्रास घेवनीं वरती चढलेलेचां सार्थक जालां सां दिसला. याहां मात्र आदीच बरीच गर्दी जाली सली.

उगवते सूर्याला नमस्कार करनी, मोग त्याहांची देवळां अणि बाकीची प्रेक्षणीय ठिकाणां बघली. विरूपाक्ष मंदिर, उग्रनरसिंह, वीरगणपती, कमलमहल, अणि बऱ्योच तुटक्योफुटक्यो वस्तू अणि मूर्त्यो सल्यो. तां बघनी मात मन गलबलला की इतका मोठा विजयनगर साम्राज्य तेची लुटालूट करणारेंनी कितां दशा केली. मोग आमी थोडो वेळ त्याहांचो बाजार बघलो अणि जेवनीं परती आयलो. इतका सग्ळां बघताना कय रात्र जाली कळ्ळांच नाय. पाय तर अधिकच दुखो लागले सले. तरी दुसरे दिवस हनुमंताचा जन्मस्थान 'अंजनाद्रि पर्वत' बघेची उत्सुकता बी हत सली.

साहाशें सोपाणां चढेला जमनार काय नाय ही शंका अणि उत्सुकता घेवनीं निदवलो. दुसरे दिवस पयली कोंडेचे (बांबूचे) वाटकुळे होड्येत्थीन नयीत फेरो माल्लो. तेग्डाय बी बरीच देवळां अणि कोरलेली पाषाणां (शिळो) सत, ल्हान ल्हान ढोली (गुफा) सत. चार पाचकडा होडां थारयलां अणि ढोली (गुफा) बघनीं आयलों. त्याथिन पस्तीस किलोमीटर लांब डोंगरावर हनुमानाचा देऊळ से. अर्धेवाटा पर्यंत रिक्शांन जायवेचां पडसे अणि त्याहांथीन सोपाणां चढ़नीं वर्ती जायवेचां. वरथीन सगळां हंपी शहर बरां दिस्से.

मोग त्याहांथीन परतीचे वाटात गोशाळा नदराला (दृष्टीला) पडली अणि थारो जालो नाय आमी गोशाळा बघे धावल़ो. त्याहांची गोरवां वासरां बघनीं मन तृप्त जालां. फुल ना फुलाची पाकळी देणगी दिली अणि परतीचे प्रवासाला सुरुवात केली. हे प्रवासात निरनिराळे लोक मिळ्ळे अणि दोघांच बाईल माणसांनी भोव्वे जायवेचो अनुभव बी मिळ्ळो. तेमुळां परत कयतरी एकटीच भोव्वे जायवेची उमेद मिळ्ळी.

सौ.विद्या उदय केळकर - नावेली, मडगांव - गोवा

चित्पावनी शब्दकोडा

१.		xxxxx	xxxxx	२.	xxxxx	३.
	xxxxx	४.	xxxxx		xxxxx	
xxxxx	xxxxx		xxxxx	५.		
६.	७.				xxxxx	xxxxx
xxxxx		xxxxx	xxxxx	xxxxx	xxxxx	xxxxx
xxxxx	xxxxx	८.		९.		xxxxx
१०.		xxxxx	xxxxx		xxxxx	xxxxx
	xxxxx	xxxxx	xxxxx	११.		
	xxxxx	१२.			xxxxx	xxxxx

आडवे शब्द:
१. त्याचं
५. गोष्टी
६. रविवार
८. माझ्याकडे
१०. काय
११. तपेली
१२. कामवाली

उभे शब्द:
१. त्याला
२. नारळी पोफळीची बाग
३. डोकं / कपाळ
४. औषध
७. दिवा
९. कधीतरी
१०. कशाला

सौ. मिनल नेने, पुणे

● ● ●

|| चित्पावनी सुविचार ||

पुस्तकात्थिन शिकेचां म्हटलां जाले नीद येसे
मात्र आयूष्यात अनुभवात्थीन शिकताना नीद जासे.

श्री सुधीर गोरे, मुंबई

त्रिवार सत्य

में भेदभाव करीत नाय
ती गरीब से, तो श्रीमंत से
हो काळो से, तो गोरो से
हो ह्या जातीचो, तो त्या जातीचो से
हेंतलां माला कांयच लागत नाय
में कोणाचे घराशी जासां
माला आमंत्रणाची गरज नाय

पण माजी उपस्थिती कोणालाच आवडत नाय
में गेलो जाले रडारड अणी शोक
में आदी सांगोनी करनी कारीच जात नाय
पयली सांगोनी जायवेचां माजे स्वभावातच नाय
भेदाभेद करे माला जमतच नाय
काळवेळाचां बंधन नाय
तां तर लाथाडनी उडय्लांसे
भुर्गेना लागी करसांतशी जाण्टेना मिठी मारसां

माला बोले आय्के येत नाय
कोणावर प्रेम करतां येत नाय
बरां वाईट, खरां खोटां, गरिब श्रीमंत
शेवटी सगळेंचो शेवट माजेच पांयेशी से
एवढां एक काम में मनापश्णी करसां

प्रत्येकान आपलां नित्य कर्म पार पाडेचां
असां तुकाराम महाराज म्हणसत
ते प्रमाण माजां कर्तव्य चोख पार पाडसां
दया माया माजे शब्दकोषात नाय
शरणांगताला अभय नाय
मेंच एकमेव सत्य, हेंच त्रिवार सत्य.

ह.भ.प. सौ. वंदना जोशी
खडकी, वाळपई, सत्तरी गोवा.

माझी कर्तुका : रेडिओ

माजो जन्म १९५५ सालात. आमचेकडा १९६० सालात जर्मन बनावटीचो pye कंपनीचो तेडलाचो सगळेत प्रसिद्ध रेडिओ आयलो. माला आठवत नाय पण हो रेडिओ खूप वर्सा सलो. में आठ वर्साचो हयपर्यंत खूप बरो नतलो असां सांग्सत. माजी मुंज जाली १९६३ सालात. में हळू हळू बरो जालो. तेला लागोनी रेडिओ म्हणजे कितां काय तां विशेष कळत पण नतलां. शिवाय "रेडिओला" हात लावेची परवानगी बिलकुल मिळत नतली.

मुंज जालेवर में भटपण करे पात्र जालो. माला कायच येत नतला पण शाणुकाका, विष्णुकाकाकडा जावनीं २४ नावां, प्राथमिक पूजा अध्ययन सुरु जालेला. माजी आई (म्हणजे आजी) माला धावंडवित सली. में खूपदा म्हणेचा सोडणीं कुरागळात नायसो हत सलो. पण हे प्राथमिक शिक्षणाचो माला अधिक फायदो जालो.

आमचे म्हापसेकार आपटे (हरिभाऊ) चतुर्थी अणि तुळशी लग्नाला आठ दिवस आधी भटांना बोलावे येत सलो. येताना एक फटफटीवर स्वार हव्नी येत सलो. बरोबर काकाजी. तेचे कपडे म्हणजे एकदम टाईट पॅन्ट, तेचेवर हिरो सारखो शर्ट, डोळेवर गॉगल, केस स्टायलिश. शशी कपूर, नाय झाले शम्मी कपूर, नाय जाले राजेश खन्ना. सगळेंवर एकदम आपला हिरोपण दाखवी. मे मात तेचेपुढां एकदम गावंडळ (खेडवळ) कसो दिसत सलो. तो दादाला सांगे “बाबाला पण येउ दे, बघून बघून शिकेल". में तेला सांगत सलो कि माला अजुनी कायच येत नाय. तो सांगे "तुला गणपती स्तोत्र अणि शुभंकरोति येते ना मग खूप झालं त्यांना तरी कुठं कळतंय तू काय म्हणतोस ते!"

.. माझी कर्तुका : रेडिओ

तेड्ला आमला शहरात जावेची खूप ओढ सली. म्हापसे जायवे मिळसे म्हणजे एका पायेवर तयार. शिवाय दोन, तीन दिवस बेडे कुडावे नाकां. सगळी मजाच मजा. थोडी कमाई, दोन तीन सिनेमा सगळी चैनच चैन.

चतुर्थीला म्हापसे जावनी आयलो काय दोन तीन हिंदी सिनेमा बघे मिळत. एखादो फुकट पण मिळे कारण डोअरकिपर हरिभाऊंचे ओळखीचे. ते माला तिकिटीशिवाय पण सोडीत. मे तेड्ला ज्वेल थिफ", संगम, गाईड, दोस्ती, कटी पतंग, दारासिंग, किंगकाँग असे बरेच सिनेमे बघले.

हे सिनेमा बघणेचो अनिष्ठ परिणाम हव लागलो. कारण कोणाकडा लग्न, मुंज सली काय आदले दिवसा पाश्णी" लाऊडस्पीकर वर चार मैल दूर आयके येतील अशी हिंदी गाणी, नाय जाले नाटकांतली पदां लावीत तेड्लाची काही गाणी आयक्ली ती अशी
१. बोल राधा बोल संगम होगा या नही, होगा होगा होगा
२. ये मेरा प्रेमपत्र पढकर तुम नाराज ना होना
३. मेरा नाम री टा क्रिस्टिना येई यै यै या
४. सावनका महिना पवन करे सोर, अरे बाबा सोर नही शोर
५. मेरी दोस्ती मेरा प्यार
६. जिंदगी एक सफर है सुहाना

वैगेरे पण टाइम्स पास मस्त हत सलो. दादा गजाल करी, "मातसा किता सला काय हुयेल एक लावनी थेयसत"लग्न, मुंजीत, अणि सिनेमे बघ्नी में रेडिओ शौकिन जालो असा सांग्सत कि गोवा स्टेशन खूप पॉवरफुल सला. पण १९६१ डिसेंबर ला पोर्तुगीजानी ता जाताना उडोउनी गेले. में साधारण १९६५ पाश्णी सिनेमा शौकिन जालो. वरती दिलेली सगळी गाणी शिवाय असंख्य गाणी रेडिओ सिलोन वर २४ तास लागत. तेला लागोनी घरात पावलो का में रेडिओ सिलोन लावी. दादा लागी सैल झाले बंद.

रेडिओ सिलोन वर ती हिंदी गाणी म्हणजे अखंड संगीत मेजवानीच सली. तेत करनीं ते अमीन सयानीचो आवाज म्हणजे पिसा लागे. कै कै भरपूर तापोवनी आई, वैनी अणि दादा सैल जाले विचारूच नाकां. फक्त रेडिओ लावनी बेससे, म्हणे कुळागर नाका, अभ्यास नाका, कसा हणार हेचा कोण जाणे. दादा म्हणे “फक्त हिंदी गाणी आइकसय तुला कितां हिरोगिरी करे जाय्वेचा से का कितां? एक वर्ष जरी नापास जालोस तर लक्षात थेय कर्ला घेवनी शीपे धाडनार. माजे तेड्ला आदर्श सले म्हापसेकर हरिभाऊ. तरीसुद्धा हि रेडिओ आवड में बेळगांव कॉलेजात जाईपर्यंत संभाळली.

.. माझी कर्तुका : रेडिओ

दादाची आवड म्हणजे सकाळां सुंदर भूपाळी, भजनां, भावगीत अशी सली. तो मात्सो नजराआड जालो का आमचां रेडिओ सिलोन सुरु. थोडे प्रोग्राम खूप सुंदर सले. दिवाळ्यात दुपारी, रात्री संगीत नाटका लागत. ती दादा, वैनी, आई, अक्का न चुकता ऐकत. रात्री 'सहज सुचलं म्हणून' अशी मराठी श्रुतिका लागे. शिवाय बातम्यो देणारे गोपाळ मेरीकर, मोहन गोखले, विजया वाड अशी नावा ऐके मिळत सली.

तेड्ला मराठीतले दिग्गज कलाकार पु ल देशपांडे, व पु काळे, सुधीर फडके, नीलम शिन्क्रे सारखे रेडिओ वर काम करीत. गीत रामायण हो असोच कार्यक्रम सकाळी ८ ते ९ चाले. अतिशय सुंदर कार्यक्रम. ग दि माडगूळकर लिहिणारे, सुधीर फडके गायक अणि संगीत देणारे. असे अजरामर कार्यक्रम में आईकले. गोवा स्टेशन वर "वोनीबायली वोसरी " असो कार्यक्रम जाले रमेश बर्वे चो भटमाम स्मरणात से.

एक एक काळ ससे जेड्ला अशी आकर्षणां लागसत. आमचो दादा कडक सले कारणानं आम्ही वाईट संगतीला लागलो नाय. माजी सिनेमाची आवड समूळ नष्ट जाली. माजी आवड अध्यात्म, हिंदुस्थानी संगीत, साहित्य, शिक्षण हेनी घेतली. में माजां शिक्षण पूर्ण करनी CA चा स्वतः चा ऑफिस थाटला. ता सुद्धा पणज्या माजो बोडयो अतुल अणि सुनबाई व्यवस्थित पणे बघसत. ईश्वरी इच्छा अणि किता सांगू?

सुभाष जोशी
पर्वरी - गोवा.

● ● ●

|| चित्पावनी सुविचार ||

चालणारो मनुष्य चुकोनी कारोतरी, कयतरी घुसप्से, आदळसे, आपटसे अणि तेला मार लागसे. तेडला दुर्जन हस्सत, जाले सज्जन लोक तेला सावरसत अणि तेची चूक सुधार्नी तेला योग्य मार्ग दाखयसत.

शरीर अणि गुण हेंचे मध्यां अतिशय मोठां अंतर से.
शरीर हें क्षणभंगुर ससे जाले गुण हें कल्पान्तापर्यंत टिकणारे ससत.
गुणांना मरण नाय. मेलेवर बी माणसाचे गुण म्हणजे कीर्ती चिरंतन ऱ्हेसे.

श्री सुधीर गोरे, मुंबई

माजो गाव

वाळवंटी नयवर्ती माजो पाचवोच गाव,
आलतडी पेलतडी फिरे धाकटुली नाव ।
थोड्यो पायवाटों वाकड्यो
बघे मिळसत उंच टेकड्यो ॥

नारळ पोफळी अणि केळी
काजी आंबे पणसांच्यो आळी ॥

फळाफुलांनी भरलेलां कुळागर
मध्या व्हावसे थंड पाण्याची झर ॥

दाटीवाटीन दिस्सत नळ्यांची घरां
असां आमचां गाव साजरां ॥

असां आमचां गाव साधा
एठा ऱ्हेवनीं दोळे भर्नी बघा ॥

श्रीमती रमा गोविंद जोशी
वास्को गोवा

● ● ●

|| चित्पावनी सुविचार ||

हे शरीर कायम स्वरुपी टिकणारां न्हुय,
मिळ्ळेलां वैभव अर्थात जोड, भांगर, शेतवाडी, घरदार हें बी टिकेल हेंचोय भरोसो नाय,
आपलेला मृत्यु केडलाबी येवं शकसे,
तेडला माणसानं आपले कर्तव्यात कसुर न करता कर्तव्यरुपी धर्माचां पालन करेवां.

आयुष्यात हें महत्वाचां नाय की कोण आपले पुढां से अणि कोण पाठल्यान से.....सगळेत महत्त्वाचां हेंच ससे की, कोण आपले बरोबर से.. !

श्री सुधीर गोरे, मुंबई

वारे बरोबर हालत सली
पण समई मात्र स्थिर सली
जणू स्थितप्रज्ञ योगीसारखी
तेड्ला प्रश्न रुजलो मनात!

आपण माणसां बी अशीच ससों
स्वार्थासाठी धावत ससों
अनेकांना दुखवीत ससों
भावनांना कुरवाळीत ससों
स्वतःचा ध्येय पूर्ण हय्वां म्हणी
आप्तेष्टांनांय बी विसरसों
पण हेंत घर मात स्थिर ससे
जणू आपले माणसांची वाट बघीत
चुकलो.... माकलो.....
तरीय घर आम्ला आपलेगोटा घेसे
म्हणीच आमी घराशी धावसों
वाट चुकली, रस्तो विसर्लो
तरीय घराचे दाराची आठवण करसों
कळत नकळत केलेल्यो चुको
सगळां दारा भायेर थेयसों
हे स्थिर घरांमुळांच
आपला कुटुंब एकत्र नांदयसों

सौ.ज्योती भूषण जोशी
वास्को गोवा

आयुष्य जगताना

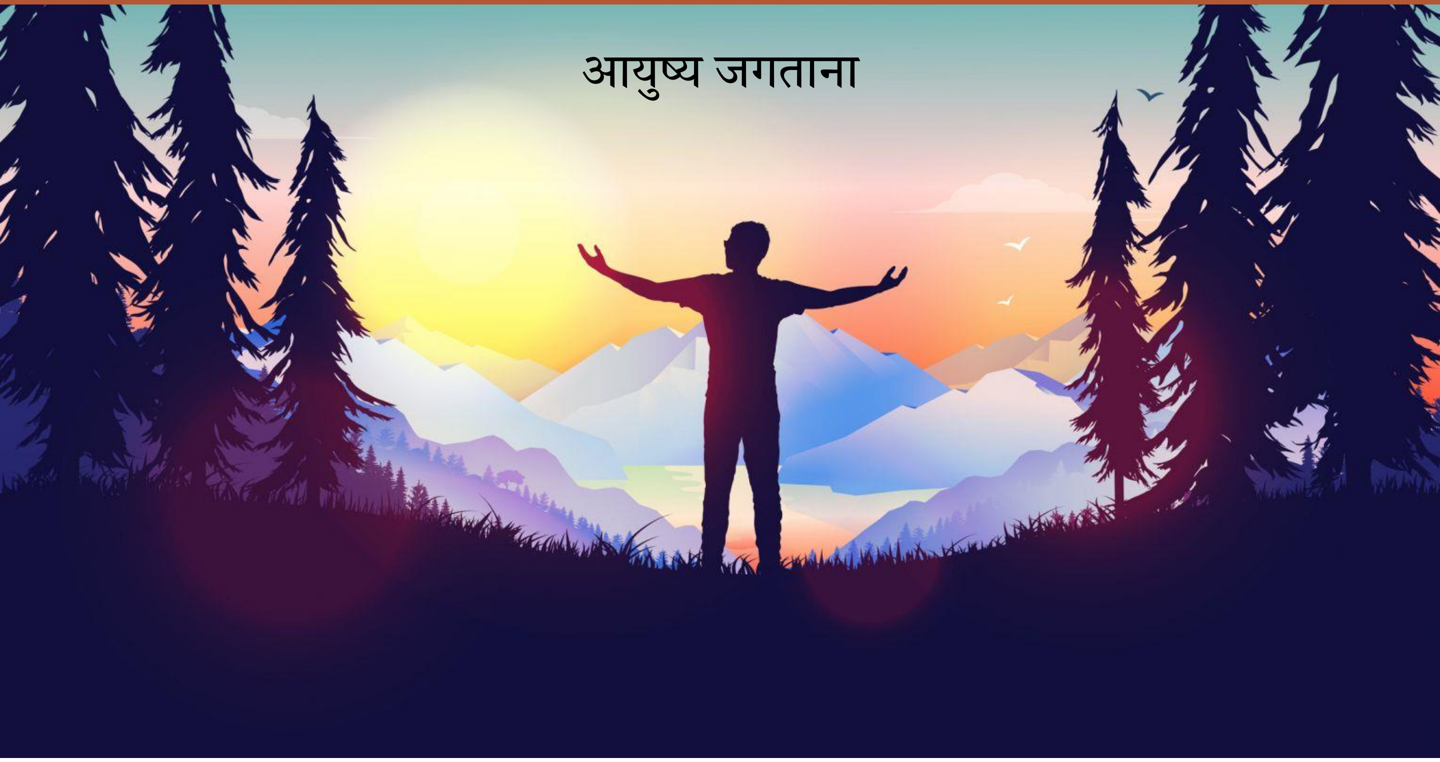

परमेश्वरान आम्ला मनुष्य रूपात जन्माला घातले सत. विचार करेची बुध्दी दिली से. नरदेह ही खूपच मोठी सुवर्ण संधी से. त्या संधीचो प्रत्येकान फायदो करनी घेव्वे हवो असां माला दिस्से. कारण, पुढलो जन्म कोणी बघलो से ? हे देहान सत्कर्म करेचां. इंद्रियांचो वापर बरे कामासाठी करेचो. बरां बघेचां, बरां आय्केचां, बोलेचां. "बरे बोलांन जग जिंकतां येसे".

रस्तेवेल्ले कोणाला जर आपण गाळ घातली, तर तो काय आमचेवर फुलां उधळेचो नाय, कि आरती करेचो नाय. तर मोग वाईट बोलेचां किताला काय म्हणसां ! आपली वागणूक जर का बरी सेल जालेवरच आम्ला कोणी बरो हा, बरी हा असां म्हणी स्वीकारतील. तेसाठी स्वःताला घडयणां गरजाचां से.

"भुर्गेचे पांय पाळणेत दिस्सत" असां म्हणसत, तां बरोबरच से. कारण देवान कोणाला जन्मतांच वाईट घडयलोन नाय, तर परिस्थिती, संगत अश्या खुपशा गजालीमुळां माणूस बिघडसे. प्रत्येकांत केंचो तरी बरो गुण नक्कीच ससे. पण ते गुण आईवडिलांनी ओळखोनी, ते गुणांना योग्य दिशा मिळे हवी. बरे गुरुजनाकडा धाडे हवी. तसांच भुर्गेनी बारीक सतानांच जास्तीतजास्त ज्ञान घेव्वे हवां. एकदा सौसाराची जवाबदारी पडली की मोग अभ्यास करणां कठीण जासे. म्हणी वेळ फुकट घालंव नाकां. तो सत्कारणी लावा. वेळ आमचेसाठी ऱ्हेत नाय. केड्लाच एक एक दिवस येसे अणी जासे. असां करनी करनी म्हयने सोप्सत, वर्सां सोप्सत. मोग गतकाळ यवजुनी कितांच फायदो नाय. पाठली वेळ, पाठले दिवस परत मिळेचे नाय.

आपलो हो जन्म एकसारखा खावनी, जेवनी अणी निदवनी फुकट घालवेचो नाय. ही सगळी सृष्टी म्हणजे मोठो रंगमंच से. हे रंगमंचावेल्ले आमी कलाकाक्ष. प्रत्येकान आपापलां पात्र ऊत्तम वठवेचां. आयुष्य जगताना कोण कसो बघसे, सदाचार का दुराचार करसे, कूकर्म का सत्कार्य करसे वगैरे वगैरे... हे सगळां नाटक वर्थीन देव बघीत ससे. अणी आमला कोणालाच खबर नस्से, कि हे नाटक कित्के अंकांचा सनार.

.. आयुष्य जगताना

आपण परिक्षा देव्वेची, तेचो निकाल (स्वर्ग का नरक) मोग तोच ठरयसे. म्हणी, "मरावे परी किर्तीरुपी उरावे"हे वागेचां प्रमाण जालेवर लोक आमला बरो माणूस म्हणी ओळखतील. म्हणी थोडो वेळ स्वत:साठी काडेचो. आत्मपरीक्षण करेचां.

में सगळेपेक्षा वेगळो सां, हो मेंपणा न्हुय हां. में हो मेंच सां. आपलां वेगळां असां कितांतरी करेचां. आपली ओळख आपणच निर्माण करे हवी. तसांच, घरात भुर्गेंशी, आवय बापायचो, घो बायलाचो असो एकमेकाशी संवाद घडे हवो. आपले भुर्गेसाठी थोडो वेळ काडणां गरजाचां से. ऩाय जाले दिवसभरी माजी कांमाच सोपत नाय, फावत नाय, भुर्गी आयकत नाय असां जर म्हणत ऱ्हेली जालेवर हय्वेचां नाय. एतां क्यें मुंज सली, लग्न सलां, बारसो, किंवा सांस्कृतिक कार्यक्रम सलो जाले, आमी भुर्गेना असे कार्यक्राना ऱ्हेव्वे हवी. कारण समाजात्थींन भुर्गी खुप कितां शिकों शकसत. असे कार्यक्रम परत परत हत नाय. तसांच आमची भुर्गी संस्कारीत हैवी म्हणी तेंचेसाठी आमी वेळ देव्वे हवो. आमी तेंचेबरोबर सांच ही भावना, अणी जाणीव तेनां हैवे हवी. आई बाबा कितके कष्ट करसत धडपडे पर्यंत धडपडसत, आमला हवां तां देसत आमचेसाठी हें सगळां करसत हे तेनां कळे हवां. तरच ती तुमला मान देतील, तुमचां आईकतील.

भुर्गां जन्माला आयले नंतर तेंच्यो हालचली, क्रीया वेळांत हैवे हव्यो, नायते आमला धास्ती लागोनी ऱ्हेसे. ठराविक वेळांत उपडां पडणां, रांगणां, चालणां बोलणां, मोग तेंचा शिक्षण, नोकरी, पुढां लग्न (टिकलांतर) भुर्गी बाळां, सगळां कसां सारकां जालां सलेवर सगळ्या दृष्टीन उत्तम हसे.आपले इंद्रीयाना आपण सवय लायली से. सकाळी उट्टकत आपले प्रातविधी उरकले कि, पयली चहा हवो तेशिवाय कामाला हात घालीत नाय. तेनंतर खाणां हवां, दुपारी जेवण हवां परत तीन वरांना चहा हवोच, रात्री जेवण हवां, हें सगळां वेळांत केलां नाय जाले आरोग्य बिघडसे.

तसांच निसर्गाचां से. तो आपली कामां वेळांत अणी व्यवस्थीत करसे. जसां कि, सुर्य अगदी वेळांत उगवसे मावळसे. तेणीन ठरयलां कि, आज उगवयाच नाकां जाले कितां हयेल हेची कल्पना न केलेली बरी. उन्हाळो, पावसाळो, हिवाळो हे ऋतु आपलां चक्र व्यवस्थीत चालयसत. (पण सध्या चक्र बिघडलांसे हेला आमीच कारणीभूत सों) तिनसान जाली रे जाली कि, सुकणीं आपले घरटेंत परतसत. लवकर निदवसत, पाहाट जाली कि, लवकर उठसत. आमचे सारकां जागरण नाय का उशीरां उठणां नाय. होच गुण आमी निसर्गाकट्टिन, प्राण्याकट्टिन शिकेचो. सगळो निसर्ग, पशु पक्षी वगैरे हे आपले गुरूच सत.

तर एकंदरीत आपण आपलां काम वेळांत करेचां, संधीचो फायदो करनी घेव्वेचो. कितांतरीबरां कार्य करेचां. आपले आयुष्याचां सोनां करेचां. अणी सगळेनां प्रिय हौवनी दाखवेचां. हेच साठी तर आपलो जन्म से.

ह. भ. प. सौ. वंदना जोशी
खडकी, वाळपई - सत्तरी, गोवा

राजपद

एकदा सुकणेंची सभा भरलीं
कावळीण मध्याच उभी ऱ्हेली
माजे रंगाची तर गजाल न्यारी
हे वेळां माजीच योग्य उमेदवारी

सुकणांबाय करीत चिवचिव
म्हणसे इवळोसोच माजो जीव
भरवीत सतानां घास बाबलेला
दिवसरात्र मेच ससां मदतीला

बोचींत तारोटी मिर्सांग तिखट
विठू विठू करीत आय्लो पोपट
श्रीमंत घर, जेव्वे भांगराचा ताट
सयभोवती माजे वेगळोच थाट

आपला महत्त्व, सांगसे कबुतर
घार म्हणसे, तीक्ष्ण माजी नदर
टिटवी अणि मैनांन, केलो कहर
जाले, सगळेंचे दोळे, गरुडावर

घड्ढ कड्ढ बेंड लागलां वाजों
सुकणेंनीं सोद्लो घोटेरांत जागो
तितकेंत पारवां, फुलोव्नी मोरांन
थुय थुय नाचप केलां नेटान

सगळी सुकणीं जाली चकीत
मोर मात्र सलो, बरो मिरवीत
राजपद मिळ्ळां तेलां बक्षीस
मोरपीस जाव्नी बेसला खुशीत

श्री भूषण गोविंद जोशी
वास्को गोवा

माजा पोरसू

हल्लीचे काळात सगळां कितां ता विकत मिळसे. आज में एता खाद्यपदार्था बद्दल बोले इच्छूक सां.वेळे अभावी किंवा रांधे ऐत नसलेमुळां आपण सगळे हॉटेलात जासों किंवा ऑर्डर करसों.तुम्ला खबर सयेलच की अन्न विकणारे / पुरवठो करणारे तेंचो फायदो बघसत. तेन्ला तुमचे तब्बेतीची फिकीर नाय.

जिन्नस बरे हय्वे अणी तेंचा 'शेल्फ लाईफ' वाढेवासाठी तेंत भरपूर chemicals अन् preservatives वापरसत. हेचे परिणामापेक्षा त्येचे दुष्परिणाम आपले तब्बेतीवर हत ससत.

आपण जे खासों ते पदार्थात कितां सामुग्री से, किदेपाष्णी केलां से हे सगळां सोदनीं काडे हवां. आईकोनी सतर्क हय्वे हवां. "जा कितां मिळसे ता खाय्वे आपला शरीर काय केराची गाइर नाय !" तर पडताळो करनीं मोगच सेवन करें हवां पण हे सगळेंना सहज शक्य हत नाय. पण एतां कितां करेचां म्हणी माजे तकल्यांत विचार सूरू जालो. माला प्रयोग करेची इच्छा सली की पोरसात भाजी पालो लावेचो. निदान सभोवती शुद्ध अणि निव्वळ थेवे येल. हो सलो ऐक विचार असे तऱ्हान बरेच विचार चालू ससत. पण एतां में माजे पोरसा बद्दल बोलणार सां.

एठा वायंगणच करे मिळसे थंड्यातले दिवसात (हिवाळ्यात) झाडां मर्सत तेड्ला गिमात कितां तां पिकव्नीं घेसां, गेली तीन वरखा पाष्णी में हो उपक्रम करसां. दर वरखा नव नविन प्रयोग करसां . गेले वर्खाचे फळाचा बि साठवनी हे वर्खा वापरसां म्हणी बीयांणा बी नैसर्गिक हसे. ह्या वर्खा बटाट, टमांट, गाजर, कोथंबीर, तवशी, तांबडो दुदी, ढब्बू मिर्सांगो साध्यो मिर्सांगो, मेथी, लसूण, मुळो, पालक, बीट रूट, कोबी... वगैरे वगैरे एठाचे हवामानात ठराविकच झाडां लागसत. में माजे झाडांना केंचाय बी विकत मिळणारा सारां वापरीत नाय. तेड्ला झाडांची लागवड नैसर्गिक से. तेन्ला घराशी तयार केलेला कंपोस्ट अणी पाणी तितकीच कितां ती खावड घालसां तरी माजी झाडां कशी टवटवीत दिस्सत.

बागकाम करीत सतांना असां जाणवसे की ही एक 'थेरपी' से. मनावर्ती जो ताण ससे तो सगळो ताण जाव्नी मन हलका अणी प्रसन्न हसे. मला असां दिस्से कि प्रत्येकांन झाडां लाव्वे हवी.

शितल रानडे - लंडन

काशीयात्रा प्रवास

इ. स. १९८४ सालांतली गजाल / खबर. में आईला म्हटलां काशीला जावया मगे ? सगळे मास्तर, गुरुजी जायवेचे सले. फडके गुरुजी मुख्य. तेणिंन मदत केलीन.आई, मामा, में अणि बाकीचे सगळे मिळोनीं चाळीस जण सले. आम्ला जायवे शाब्लेची 'दिपसागर' बस सली. त्याचे दोन चालक (ड्रायव्हर) एक 'भजे' सलो अणि दुसरो...दुसरो वाळपयचो. एतां माला तेचां नाव लक्षात नाय. इतकां खबर से की, तो मयर पयली विशा जोशीकडा सलो हेदोडे. 'कें - कितां' भाषा बरी अस्खलित बोलत सलो.

अस्नोडेथीन आमी सगळे जमोनी कोल्हापूर मार्गान नागपूर, मध्यप्रदेशात इंदोर, उज्जैन महांकालेश्वर अणि कितां कितां बगीत गाडी राजस्थानात पावली. जयपूरात मोठो किल्लो से. त्याहा महाराजाचे शस्त्रागारात तलवारी, ढाली, बर्च्यो, जंबीया अशी बरीच शस्त्रा, मोठ्ठी डग्गळ आठ आठ फूट उंच बघे गावली. उदयपूर, भरतपूर असां करीत हरियाणात्थीन दिल्लीला गेलों. त्याहां मोठा बिर्ला मंदिर से. तां तीन माळ्यांचा (मजली) से. पयले माळेवर श्री कृष्णाची बरी मोठी मूर्ती से. त्याचा अप्रुप असां की ती मूर्ती तिसरें माळेपर्यंत दिस्से. तसे आर्से घड्डोव्नी थेयलेले सत.

रात्री त्याहां ऱ्हेलो. दुसरे दिवस सकाळी आमी 'लाल किल्लो' बघे गेलों. संध्याकाळां चार वरांचे दरमेन "चला पळा, पळा पळा चला" असां सांगे पोलीस आयले. आम्ला कळ्ळां नाय हे असां किताला सांगसत. आमी सगळी मंदिरात परत आयलों. मोग कळ्ळेली खबर अशी सली की पंतप्रधान श्रीमती इंदिरा गांधीं ह्याची सकाळी कोणीतरी बंदुकीचे फारान हत्या केलीन सली. मोग संध्याकाळा सगळेला फामात जालां की त्याला मारणारो त्याचोच एक शिक संरक्षक (बॉडीगार्ड) सलो. तेणिंन गुळ्यो घायल्योन सल्यों.

जाला... दुसरे दिवस सगळे रस्ते बंद. वातावरण अधिकच चिगळ्ळां. मिळेल त्याहां जाळपोळ सुरू जाली. बरेच कडा ट्रक जाळ्नी उडवेचो प्रकार हंव लागले. तेडा शिख लोक ट्रक चालणारे अधिक. मिळेल तो ट्रक आडव्नी ट्रक जाळीत सले.

अशा परिस्थितीत आम्ला पुढां दोन दिवस दिल्लीत ऱ्हेवां पडलां. अणि कितां मार्गच नतलो. तिसरे दिवस मात्सो बवाळ कमी जालो असां दिसले बरोबर त्याहाथींन कुस मार्ली. तरीय बी, आमच्या गाड्यावर्ती गुंडे मारेचो प्रकार जालो. सगळेंना जीवाचो भय दिसों लागलो. इतकेंत त्याहा पुलीस आयले. तेनां खरी गोष्ट कळ्ळी, आमी गोवेत्थीन भोव्वे आय्लों सों हे कळ्ळे बरोबर आम्ला ताहांथीन मोकळीक मिळ्ळी. पण मग कितां जालां आमी तसेच वृंदावनात गेलों. त्याहां कितां ते सगळे ट्रकवाले शिख. पण सगळेनीं आपापले केस, खाड काप्नी सामका चकाचक केलेलां.

.. काशीयात्रा प्रवास

आमी वृंदावनाचे लागी एक मोठो हॉल घेतलो अणि सगळी एकिकडा ऱ्हेलों. मोग वृंदावन बघ्लां. श्री कृष्णाचा दर्शन घेतलां. मनापाष्णी देवाचे आभार मानले अणि गाडी परतीचे वाटाला लायली. पुढां कारी कारी दंगल ही सुरू सलीच. अणि तेंत एक महत्त्वाचा सांगेचा म्हणजे आमचो जो ड्रायव्हर सलो तेणिंन चालते बसीत आपलां खाड खरडलांन, सगळां रक्त काढलांन. पण पुढां संकटात पडेचे पेक्षा हें बरां असां म्हणों लागलो.

असां सगळां नाटक करीत करीत अहमदाबाद येठाथींन गुजरातात पावली. त्याहां बवाळ मात्सो कमी सलो. तसेच पुणेत पावलों. त्याहांथींन रात्री सगळीं आपापले घरा पावली. इतकी लागी जाव्नी सुद्धा श्री विश्वेश्वराचा दर्शन जालां नाय ही एक गोष्ट मात आईचे मनाला लागली.

परत थोडे दिवसांनी वास्कोत्थीन भाडेची 'अमेंसिडर करनीं फडके गुरुजी, मामा, आई अणि में प्रयाग, काशी, गया करनीं आयले. मोग असेच साहा म्हयनेनीं रामेश्वरला गेलो. हेंत आईचा समाधान जालां. परत गाडी करनीं काशी यात्रा संपूर्ण केली. "काशीची गंगा रामेश्वराचो सेतू अशी यात्रा पूर्ण करे काशीला येव्वे हंवा. ती बी श्री विश्वेश्वराचे कृपाप्रसादानं सुफळ संपूर्ण जालीच पण आईची इच्छा पूर्ण करेचां भाग्य मिळ्ळा त्याचो आनंद तर वेगळोच. कारण काशीला जाव्नी आयल्यां हे सगळेंना सांगताना एकच वाक्य सांगत सली, "सतील बाळ ते फेडतील काळ!"

श्री. विनायक उर्फ सुरेश मोने
नानोडा, अस्नोडा बार्देश गोवा.

• • •

गणपुले फाऊंडेशन ची उद्दिष्टे

- आर्थिक दृष्ट्या सक्षम नसलेल्या न्याती बांधवांना शिक्षणासाठी मदत.
- भारतीय संस्कृतीचे जतन करणे.
- वेद आणि संस्कृत भाषेसाठी काम करणाऱ्या व्यक्ती व संस्थांना मदत.
- शाळांमध्ये संस्कृत भाषेचा प्रसार.
- करिअर व नोकरी साठी आर्थिक दृष्ट्या असक्षम न्याती बांधवांना मदत.
- चित्पावन यूथ फोरम
- चित्पावनी भाषेचा प्रसार.
- नवीन पिढी साठी संस्कार वर्ग.

उत्कर्ष

तुला हवो जर उत्कर्ष
सत्याकडा कर संघर्ष

मोग मिळेल हर्ष
विजयाचां नवां वर्ष

धनाचो हयेल वर्षाव
जनहिताचो मिळेल वाव

जोडीची केड्ला नाकां हाव
धन खर्चुनीं मिळ्वेवा नाव

सगळेंचे प्रति राखेवो सद्भाव
धनासाठी आखो नये दुष्ट डाव

सत्कार्याकडां सद्दा घेय्वी धांव
हंव देंव नये अपकीर्ती

त्याचो बाळगेवो भयभाडो
यवजोनी सगळेंचा बरां

निंदा, वाद विवाद टळेल
लोकांना तुजां सत्कर्म कळेल

कवी: श्री गोविंद विश्वनाथ भट
पालये, पेडणे, गोवा

● ● ●

चित्पावनी च्या संवर्धनासाठी गणपुले फाऊंडेशन चे उपक्रम

- चित्पावनी भाषेची तोंड ओळख – ऑनलाईन कार्यशाळा
- मासिक ऑनलाईन मीट
- चित्पावनी पाठयक्रम
- चित्पावनी त्रैमासिक
- चित्पावनी दिवाळी अंक २०२४
- www.chitpavani.org या संकेतस्थळाची सुरुवात

संक्रांत

भारतात मनयले जाणारे प्रत्येक सणा पाठल्या विज्ञान से. एखादो ऊपवास धरणां हे सूध्दा विज्ञान से. तसांच मकर संक्रांतीचे सण करणा हेत सुध्दा विज्ञान से.

मकरसंक्रांत हो एक भारतातलो मुख्य सण से. दर वर्सा हो सण १४ किंवा १५ जानेवारीला साजरो करसत. हे दिवसा सूर्य मकर राशीत प्रवेश करसे. मकरसंक्रांती नंतर दिवस मोठे अणी रात्री ल्हान हत जासत.

संक्रातीचे आदले दिवसा भोगी ससे. हे दिवसा वेगवेगळ्यो भाज्यो एकत्र करनी भाजी करसत. तीळ लावनी बाजऱ्याच्यो भाकऱ्यो करसत. घरातली सगळी बाजऱ्याची भाकरी अणी भाजी आवडीन खासत. मकरसंक्रातीचे दिवसा गोडधोड रांधप करनी आवडीन जेयसत. सगळेजण एकमेकाला , "तिळगुळ घ्या गोडगोड बोला" असां म्हणसत अणी एकमेकांना तीळगुळ वाटसत. लग्न जालेल्यो बायलो हळदीकुंकवाचो समारंभ करसत. अणी एकमेकांना वाण देसत.

हे दिवसांत बायलांना आवश्यक सलेली जिवन सत्वां, गॉड अणी तीळ खाल्लेवर मिळसत. म्हणी तीळ गुळ खायवेची अणी एकमेकाला वाटेची पद्धत शास्त्रांत सांगितली से. तसांच वेगवेगळ्या भाज्यात्थीन अणी बाजऱ्यात्थीन आवश्यक जिवनसत्वां मिळसत. म्हणी भोगीचे दिवसा वेगवेगळ्या भाज्यांची एकत्र भाजी खायवेची पध्दत शास्त्रात सुचयली से.

हे दिवसा काय लोक पतंग उडवेचो आनंद घेसत. मकरसंक्रांतीचे दुसरे दिवसा किंक्रांत साजरी करसत. हो सण सगळेना आनंद देसे. सगळां वातावरण आनंदी अणी ऊत्साही हसे.

सौ. ऊषा टेंगसे
फोंडा, गोवा.

वहिनी

आज सकाळी आयदणां घासताना अनघा तोंडान कोरोना चे नावान गाळी मारीत सली. पाड पडो ते कोरोना चा धामी ची फटकी, मरगी योव. तेचे आवशी ला वाघान खाव. सगळ्यो गाळी एकापाठोपाठ एक मारीत तोंड चालवीत सली अणि त्याचे हात आयदणां वर चालत सले. मात्से चरफडतच. त्याची सहन शक्ती सोपोत आयलेली. गेले दोन अडीच म्हैने कारोनाचां थैमान. जेगडा तेगडा 'हे इतके मेले ते तितके मेले' अशो खबरी कानावर पडत सल्यो. तेणी करनी मन उदास झालेला. कार्रीच म्हणी बरी अशी खबर येत नतली.

घरातली कामा सॉपोत नतली. घरातले दादलेनी चार दिवस हेडाची काडी तेडा करेची म्हणी कुले हालयले. पण मोग तेंचा अवसान सोपला.

अनघाचो मात्र धूप भायेर पडे. पेकाट मोडेची पाळी आयली. सकाळ पाश्णी रात्री पर्यंत ही गॅसाचे ओटेकडा उभी. चहा करा, खाणां करा, मोग रांधपा, परत सांचेला चहा खाणी रात्रीचा जेवण. अणि ते आयदणांचो खच. कपडे होळे मीशीन सलां, पण तां वेळचे वेळा लावेचां, कपडे सुकत घाला, सुकलेले काढणी घडी घालनी आरमारीत थेवा, लादी पुसा, केरवारो कामांची यादी खुपच मोठी. हेचो परिणाम म्हणी आधीच कंबर दुखी सली तेंत सायटीका चोय त्रास सुरु झालो अणि ती अक्षरशः रडकुंडीला आयलेली. पण करनांर कितां? दोतोरा कडा जायवेचो सुद्धा भय म्हणी मात्शी कारी सवड मिळली की व्यायाम करी बाबडी.

अणि ते दिवस "वहिनी"ऽऽ अशी खणखणीत साद कानावर अनपेक्षित पडली. तशी अनघान कान टवकारले. कानावर विश्वास बेसत नतलो. भक्ती??

क्षणभरच आपणाला भास झालो का किता असा त्याला दिसला तरी ती दाराकडा गेली. बघ्से झाले त्याची कामवाली बाई. "ये गो भितर", म्हणत त्याला भीतर बोलायलीन.

१५ मार्च पाष्णी भक्ती ही त्याची सहकारी (कामवाली म्हणणा बरा दिसत नाय, सध्या ती आपणय फुल टाइम कामवाली झालेली) कोरोनाचे लॉक डाऊन मुळा घर कामाला येत नतली. अणि आज अचानक दारात उभी -हेवनी साद घातलो म्हणी आश्चर्यच दिसला. मोग हातपाय धोवनी एकमेकांची खबर घेवनी मूळ मुद्देचा बोलणा झाला अणि "उद्यापासून कामाला येते" असा सांगोनी गेली.

अनघा न एक दीर्घ श्वास घेवनी हुश्श! केला.

कितकी विसंबोनी -हेसो आमी हेंचेवर? हेची गेले दोन महिने जाणीव झाली त्याला. मोग अनघा भक्ती चे विचार चक्रातच गुंग झाली. बारीक सारीक कामा, धुणी, आयदणां, केर, फरशी घराची आवरा आवर बी सगळी कामा ती गेली जवळजवळ सतरा वर्षां त्याचेकडा करे येसे.

.. वहिनी

आपले भूर्गेचे वयाचीच ती. नववीपर्यंत शाळा शिकली. आधी बापूय गेलो मग आवय गेली. पोरकी झाली .पण एक गोष्ट बरी झाली ती म्हणजे आवय जायवेचे आधी ह्याचा लगीन झाला. दोन चेडी सत, तेना बरा शिक्षण देवेचा म्हणी आमचे एरीयात ले बरेच घरानी कामा कर्से.

गेले दोन महिने कोणीच बदली बाई लायली नाय भक्तीनच कामा करेची म्हणी. बाकी कोणाची कामा रुचतच नतली. हे त्याणीच सांगला.

प्रामाणिक,चटपटीत. कामांचो उरक दांडगो अणि स्वच्छ काम हेचेमुळा त्याला पर्याय नतलो.ह्याचे भरोसे वर महिनो न महिने घराची चावी देवनी लोक गावाला जासत. कुत्री,मांजरा पोपट सली झाले तेना खायवे घालेचा काम याला सांगोनी जासत. त्याला सूचना देसत तशी ती कामा करसे. आमचेत्या तास दीड तासात जादूची कांडी फिरयले सारखी सगळा झाकपाक करनी जासे. घरात फोन घेतलेवर आगाऊ सूचना देवनी सुटी घेल. मोबाईल आयलेवर फोन नायले मेसेज करनी सांगसे. इतके वर्षात न सांगता दांडी त्यांनी खूप कमी वेळा मारली से.

ओगीच हेडा तेडा च्यो चौकश्यो करेची सवय नाय. दुसरेंचे भानगडीत नाक खूपसेचा असलो फाजीलपणा करीत नाय. कारी चकाट्यो पिटित बेसली असा काय्येक नाय. कय काम जास्तीचा पडला झाले तक्रार करीत नाय. एकदम समाधानी अशी बाई से.

एकदा अचानक आमला सगळे ना गावाला जायवेचा सलां. सकाळी लोक्कोर जावनी संध्याकाळा सहा पर्यंत घरा पावे हवा सला. त्याला म्हटला "सगळं घर लावून ठेव, पाहुणे येणार आहेत" असा.आम्ही संध्याकाळा घरा पावलो झाले ह्याणी घर इतका व्यवस्थित लायलेला की कौतुक करावा तितका थोडा.

हे आज सगळा अनघाला आठवत सला. आज ती आयली अणि आपण कित्की रिलॅक्स झाल्या असा त्याला दिसला. बाकी घरातली माणसा किता आपलीच ससत पण ही एक बरी सहकारी आपणाला गावली म्हणी अनघान देवाचे मनोमन आभार मानले. देव त्याचा बरां करू म्हणत अनघान उरलेले भांडेवर एता प्रेमान हात फिरयलो अणि सॉफे वर जावनी आडवी झाली.

रोहिणी कुलकर्णी
बेळगाव.

दूध

ती दूध तापयसे तेडला,
एका जागेवर उभी –हेसे
वरती येत सलेले कडावर
ती बारीक लक्ष थेयसे
कारण,
आपलां काम आपणच करेचा
हे त्याला ल्हानपणा पाशणीच
शिकयलेला ससे।।१।।

कितांय झालां तरी ती
दूध देतच नाय नासे
तसो संशय आयलो तरी
मनातथिन माच्छि भ्येसे
म्हणीच
फुकट जाणे पेक्षा तां
जास्ती तापयलेला बरां
हे त्याला खबर ससे।।२।।

घाई सली कितकीय तरी ती
विस्तवाची आंच करीत नाय मोठी
पूर्ण वरती आयले शिवाय
सरतच नाय ती पाठी
खरांच
त्याचे मनावेल्ले संयमाची
हीच ते ससे का नाय
खरी कसोटी?।।३।।

सांगा बघूया,
बायलाना मरे,मात्सो
शाणपणा कमीच’
असां कोण शाणो म्हणेल?
साय सो किंवा नातां..
तां, एकदा व्हावोनी गेला झाले
लागी करे येत नाय, हे
त्याचे इतका कोण जाणेल?।।४।।

तसा बघले, ती पण तशीच ससे
तापयलेले दुधागत
आपलां सर्वस्व दुसरेंना देतानाय
शुभ्र स्वाभिमानाला जागत
म्हणीच
वरती जरी शांत साय दिसली
तरी दुधाचे ऊनपणाचो
अंदाज नाय लागत।।५।।

भावना दातार
बेळगुंदी, बेळगाव

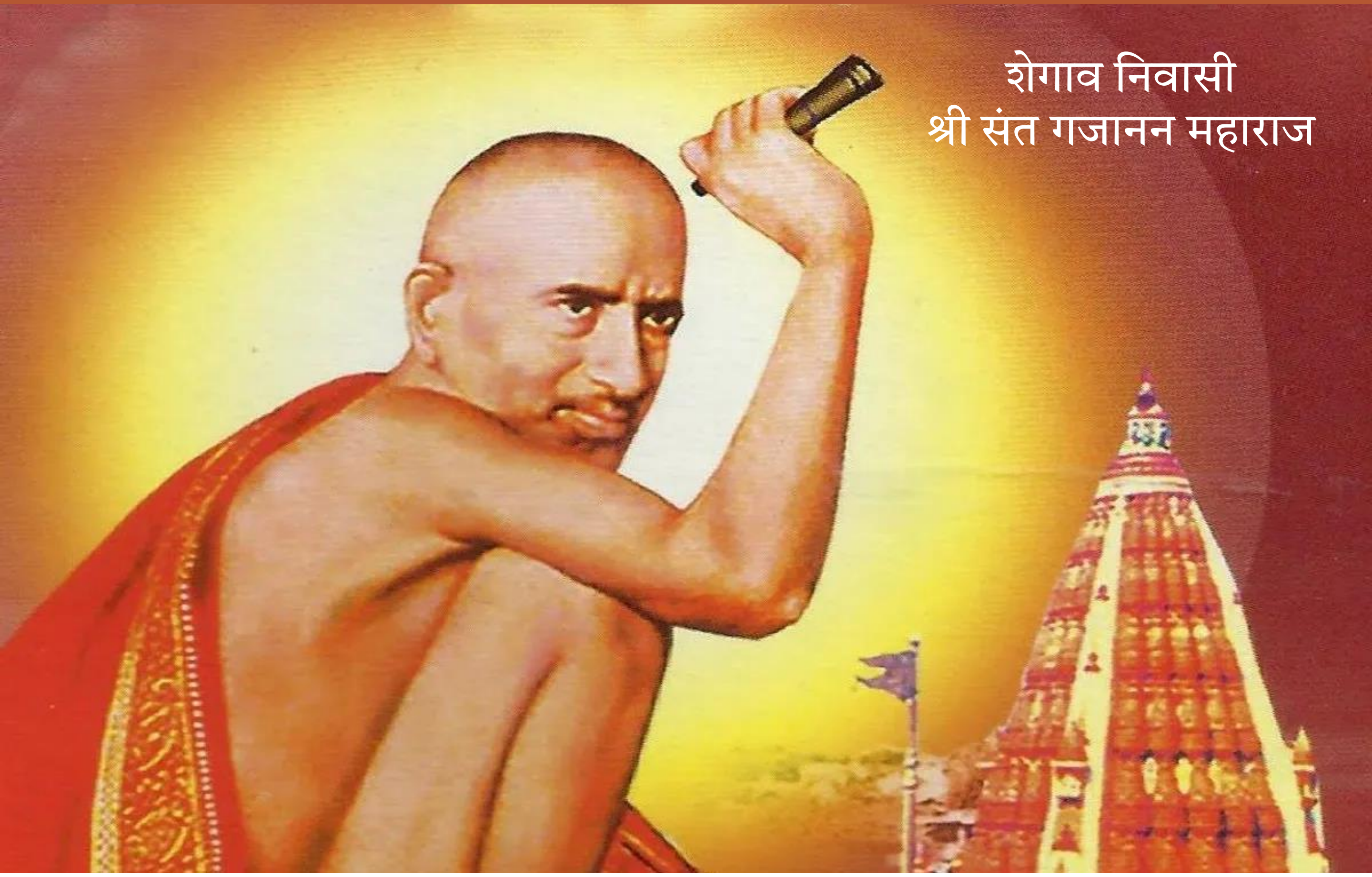

गजानन महाराज हेंचे बद्दल आम्ला आमचॉ काका खूपशो काण्यो सांगत सलो. तेला महाराजांचो खुपसो अनुभव आयलॉ से .

जेड्ला तेंची कंपनी बंद सली तेड्ला तेणी महाराजांना साद घातलो अणि आम्ला हेचेत्थीन बाहेर काढ म्हणी सांगला. काकाचो महाराजांवर खूप विश्वास से तेचे भक्तीचा फळ महाराजांनी तेला दिलां. तेची बंद सलेली कंपनी सुरू जाली असो दृष्टांत दिलो अणि तो खरो जालो.

तेच्यो अशो काण्यो आयकोनी आम्ला बी शेगावी जाव्नी महाराजांचां दर्शन घेव्वेची इच्छा जाली. तसे आमी सगळेंनी काकाला सांग्लां.तेणीन दोन म्हयने उपरांतली आगीन गाडीची तिकिटां बुक केली. आमी सगळीजणां शेगावला जायवेचे दिवस मेजीत सलो.

अणि एकदाचो तो दिवस येवनी ठेपलो. आमी सगळींजणा कल्याण एठा आगिन गाडीसाठी मिळ्लो. रात्री ९ वरांउपरांत गाडी सुटली अणि पाहाटी ५ ला गाडी शेगावला पावली.

गाड्यात्थींन उतरलेवर त्याहांचे लोकांची बोलेची, वागेची पद्धत बघनी मन भरोनी आय्लां.त्याहां लोक ल्हान मोठी सगळेना 'माऊली' असोच साद घालसत. कोणी मोठे आवाजात गजाली करीत नाय. गाव खूपच बरो से. मन खूपच प्रसन्न हसे.

आमी जेड्ला देवळांत पावलो त्यांहा बी अशीच माणसा सत.कारेच पैसे मागत नाय. केन्चे बी दुकानदार आमचेकडा हे घ्या, ते घ्या म्हणत नाय. एक पण भिकारी त्याहां दिसत नाय.

.. शेगाव निवासी श्री संत गजानन महाराज

देवळांची धर्मशाळा बी खूप बरी से. तेगडा ऱ्हेव्वेची, जेव्वेची, न्याहारीची सग्ळी सोय अल्प दरात हत सली.

धर्मशाळाच्यो खोल्यो खूप बऱ्यो अणि स्वच्छ सत. देवळाच्या आरतीपारती बी खूप गोष्टी मिळसत. त्याहां आनंद सागर खूप बघणे सारखो से. त्याहां बी धर्मशाळा सत अणि अशोच सोई सत.देवळांत वृध्द, अपंग लोकांसाठी आधी दर्शनाची सोय से. तेंचे बरोबर एक माणूस जाव शकसे.

लिव्हेचां जालां जाले खूपशो आठवणी सत. माला बी महाराजांनी आगीन गाड्यात्थींन पडताना वाचयली से.

जाला असा की में माजे माय/ सासुश चा ओखवत हाडे आगीन गाड्यान जात सल्यां. तेचवेळा गाडी फलाटावर्थींन सुटली. में फलाट अणि गाड्याचे मध्यां येनार सत्यां, पण एक हमाला सारखो माणूस लोक्कर धावोनी आयलॉ अणि माजो जीव वाचवनी गेलॉ.

में तेला सोदीत सल्यां. लोकांना पण विचारीत सल्यां की, तो माणूस क्यें गेलॉ, पण सगळीजणां म्हणो लागली की तो केडला गेलॉ हे कळलांच नाय.

में मनोमन महाराजांना हात जोडनी तेंचे आभार मानले.

|| गण गण गणात बोते||

सौ. वर्षा विजय केळकर
बदलापूर- ठाणे

शोध मोहीम

कागदपत्रां सोदप हें बरेच घरांनी अत्यंत तणावपूर्ण कार्य ससे. बरेच वेळा, घरांतलो कर्तो पुरुष हीं कागदां व्यवस्थित सांभाळनी थेव्वेची जबाबदारी घेसे. कारण कीं, बायलांना कितां कळसे, हो जुनोपुराणो गैरसमज! बायलांनी आपलां घरदार, आयलोगेलो, भुरगींबिरगीं सांबाळेवीं... महत्वाचीं कामां करे जी बुद्धी लागसे, ती बायलां हारीं कें ससे; असो आपलो कांय पंडितांचो समज ससे...... सो तेडा... में तेविषयीं बोलोनी ओगीच काड्यो लावीत नाय!

तर असांच एक घर ससे. तेला एक महत्वाचो कागद हवो ससे. अणि त्याला बाबड्याला कांयच खबर नससे.
"एठा टिव्हीकडा में एक पाकीट थेयलेलां तां कें गेलां? महत्वाचे कागद सले तेंत!"
"केडला थेयलेलेत?"
"परवां तुज्यो मैत्रीणी आयलेल्यो तेडला! मोग संध्याकाळां थेवया कपाटांत असो विचार करनी एठाच थेयलेलां!"
"मोग में कितां करुं?" त्याला एतां पुढां कितां महाभारत घडणार तां आदीच दिसों लागसे.
"मोग म्हणजे? सत्यनारायणाची कथा सांगसां का में? आवराआवर करताना उडयलांस नाय नी केरांतबिरांत?"
"केरांत कशी उडवीन में? माला से तितक्या अकलाचो माला व्यवस्थित वापर करे कळसे. कळ्ळां नी?" त्याचो आवाज मात्सो वाडसे.
"हय गो बाये. तुज्याच अकलान तर घर चालसे माजां."
"मनातले मनात बोललेत तांय बी आयकों आयलां हां! मोठ्यान बोल्ले चालनार सलां. नक्कीं एठाच थेयलेलां नी तां पाकीट?"

"नक्कीं म्हणजे कितां? माला सारखी आठवण से. माला एक कळत नाय, दिवस दिवस वस्तू हॉलांत लोळत पडलेल्यो ससत, पण महत्वाचां कितां थेयलां काय तेला पंख फुटसत, काय पांय येसत! दोन मिनटांत गायब!"

.. शोध मोहीम

“मोग व्यवस्थित थेव्वेचां आदीच. कारांतरी उडव्वेचां अणि सठींसामासीं विचारेचां, हेला कितां अर्थ? एठा थेयलेले म्हणसा, अणि कितां थेयलेलां का तेचेलागीं?”

“हय गो, हें तुजां व्याकरणाचां पुस्तक थेयलेलां वरतीं. तेचो जागो कसो बदललो?”
व्याकरणाचे पुस्तकाचां नांव घेतकस ती मात्शी घुसपसे. “थांबा मात्सां बगसां एठाच कारां तरी सनार.”

समोरचो बुरुज पडसे असां दिसतकच तेचे आंगांत योगीबाबाचे बुलडोझराची ताकद येसे. “हज्जार वेळा सांगलां माजे कागदपत्रांना हात लांव नाकां म्हणी. पण कोणाचेच तकल्यांत उजेड पडत नाय...”

एतां घरांतलां तिसरां पात्र नाटकांत प्रवेश करसे. “बाबा, माजे तकल्यांत से तितको उजेड माला पुरे. अणि में टिव्हीच बगीत नाय. माला हवे ते सीरीज मे माजे लॅपटॉपावर बगसां. टिव्ही तुमलाच हवो. ओगीच माजां नांव घेंव नाकां हां!” तिसरां पात्र आपले डायलॉग बोलसे अणि परत जासे.
तीय बी टिव्ही बगीत नाय. त्याला वेळच नससे. त्याला बोलेचां ससे, पण व्याकरणाचे पुस्तकावर किटाळ आयलां से तां घालव्वेचां कसां, म्हणी ती ओगीच ऱ्हेवनी कसलां तां मश्णां पाकीट सोदसे.
बुलडोझर फुल स्पीडीन धांवसे. “हो दिवाळी अंक, वर्षभरीं एठा लोळसे. पण माजां पाकीट दिसत नाय. घर काय भंगसाळ?”

दोन म्हयने पयलीं हाडलेलो दिवाळी अंक वर्षभरीं कसो लोळसे तेचां लॉजीक त्याचे लक्षांत येत नाय. पण ती तकली शांत थेवनी सगळेकडा तां पाकीट सोदसे. टिव्हीचे पाठल्यां, सोफेचे खालतीं, शू रॅक, करतां करतां फ्रीज, बेडरुम, बाथरुम सुद्धा सोदनी हसत. पण तां मेलां पाकीट कांय गावत नाय. ‘धरती निगल गयी या आसमां खा गया..” अशी त्याची अवस्था हसे.

तितकेंत बुलडोझराचां पॅट्रोल सोंपसे. अकस्मात तो भायेर जासे अणि स्कूटीचे डिक्यांत सलेलां पाकीट घेवनी घरांत येसे. एतां बुलडोझर त्याचे आंगांत येसे. “टिव्हीकडा सलां नी तां? अणि वरतीं माजां हें व्याकरणाचां पुस्तक सलां नी? आपणाला कुस्कुट वाचन म्हणी करे नाकां. माजीं पुस्तकां बगनी दोळे फुटसत. एतां सकाळचेन दोन वरां खाल्लींत तो बाकीचो वावर कोणी करेचो? तो वंशाचो दिवोय बरोब्बर बापायचे वळणावर गेलो से. कारांतरी जायवां तोंड घेवनी असां दिससे माला. में म्हणी इतकीं वर्खां काडलीं हे घरांत, दुसरी कोणय सलेली जाले केडलाच सोडचिट्ठी देवनी जानार सली!” (शेवटचां वाक्य कंपल्सरी म्हणेचां ससे नाय जाले बेअरींग सारकां येंत नाय)
“बरां सो तेडा. मिळ्ळां नी एतां. थांब में एतां बरो आलां घालनी चहा करसां. तूं घेनार का?” म्हणत तो किचनां त जासे.

अणि असे तरान चहाचे कपांत अणि एक वादळ जिरसे.

सौ. वेदिका जोशी.
मेरशी, गोवा

शिंकासूर

माजेसारखे देवभोळे माणसाला कसल्या गजालीचो भय दिसेल तां सांगों नजे. ते सुधारणावादी,अंनिसवाले बी माजीं अंधश्रद्धबी म्हणोनी फकाणा करसत. पण तेना कितां सांगे? एठा भोगेचां पडसे माला.

आजचीच गजाल सांगसां, सकाळी मे न्हायवे जायवेची तयारी करीत सलों. सगळीं आयुधां घेवनी सज्ज झालों. न्हायवे जाताना सद्दानी माला एका सज्जनान सांगलेलो सुविचार आठवसे."आंघोळ झाल्यानंतर आपण पंचा आणायला विसरलो हे लक्षात येते त्यावेळच्या अवस्थेला पंचाईत म्हणतात." हो तो सुविचार! हे सज्जनामुळां माजेवर अशी पंचायतीची वेळ केडला (च म्हणेचां धाडस अजूनी हंत नाय) येंत नाय.

न्हायवे जायवे म्हणी न्हाणीघराचे दारावर जेमतेम पांय थेयलो मात्र तितकेंत मागीलदारा कोणीतरी जोरदार शिंक काढलीन. जालां! माजां अवसान गळलां. आज कितां तरी अशुभ हनार असां दिसों लागलां. दोन मिन्टा त्याहांच उभो -हेलों, हात जोडले अणी तोंडान मनोजवं मारुततुल्य वेगं... म्हणे सुरवात केली. देवाचे दयान माला तशीं खूप स्तोत्रां बित्रां येसत.पण असले संकटाचे वेळा तो मारुतीराया बरो पडसे.

थोडे वेळान भितर गेलों अणी बोडकेवर घसाघस तांब्ये ओते सुरवात केली. मे एरवीं दर आदितवारा तितको शाबण बी लावनी न्हासां पण आज त्या शिंकाचो बाध पाठी पडों दे म्हणी शाबणय लायलो अणी दोन चार तांब्ये जास्तीच ओतले तकल्यावर. न्हावनी हतां हतां पुरुषसूक्त म्हणेची माजी सद्दाची सवय. आज तां दोनदा म्हटलां. न्हावनी हतकत आंग फुसे पंचो घेवे म्हणी दांड्यावर हात घायलो जाले त्याहां पंचो नाय! आरे घाता!! मगाशीं ते मनोजवं चे गडबडींत हात जोडे म्हणी हातांतले कपडे कडाला थेयले,त्याहांच उल्ले!त्या शिंकान माला सारखां बरां शिकयलान!!

मोग मे कितां केलां.....तां एतां तुमला सांगत बेसत नाय.(...हें वाक्य "तुमला सांगणेसारखां नाय" असां जर तुमचे मनात आयलां सयेल,जाले तुमी पुरेसे वात्रट सा,हें मे दोळे धापनी सांगसां.) आई एखादे फटींग माणसाविषयी बोलताना म्हणत सली, की तेचे शिंकावर सुद्धा विश्वास थेवेचो नाय. मंजे एखादे महत्वाचे कामाला कोणीय भाएर सल्लो,अणि तेचवेळा तो (शिंकावरसुद्धा विश्वास न थेयणेचे लायकीचो माणूस) शिंकलो,जाले ते माणसाचां यवजलेलां काम होवनी सुद्धा जांत सलां.

मे तशो आजपर्यंत असंख्य तराच्यो शिंको आईकल्यो सत. अक्शय, आक्शय ईक्शय किंवा हीक्शय, एक्शय असे विविध आवाजांत शिंको काढणारे मे बघले सत. हीस्सय!अशी काढणारेय खूप सत.रा$$क्षस अशी शिंक काढणारो सुद्धा मे बघलेलो से. तेंत अणी मोग लघुशंका सारखो लघुशिंका अणी दीर्घशिंका असोय फरक ससे.

बरां,एक जोरदार किंवा आपलेला जमेल तशी एक शिंक काढनी निभावसे असांय नाय. एकेकदा शेळावलेले मरांदेच्यो फुगेट्यो थोडेथोडे वेळान पेटसत तशो शिंको सात आठ दहा बारा सुद्धा एकापाठोपाठ येसत.

.. शिंकासूर

प्रत्येकाचे शिंकाचे आवाजाची रेंज वेगवेगळी. कांयजण मांजरासारखे बारीक आवाजांत, तर काहीजणांच्या शिंकाला फक्त "गगनभेदी" हेंच विशेषण लायतां येल. थंडी बी झालेली सयेल जाले ते बघेच नाकां. शिंको अणी थंड्यावर लोकांनी सुचयलेलीं ओखदां, हेंचा मोजमाप करणा शक्य नाय. नाकाकडा हुळहुळों लागलां जाले शिंक येयसर चैन म्हणसत तां पडत नाय. नाकावर रुमाल धरनी शिंक काडली जाले त्याला मजा नाय! रुमाल न बाळगणारे दोन्ही हातांचो पोसो करनी नाकावर धरसत. नाय जाले एकच हात, नाक अणि दोळे हेंचेमध्यां धरनी उडणारे फवारेला आडवेचो प्रयत्न करसत.

कांयवेळा सहजपणान शिंक येंत नाय. त्याची सुद्धा आराधना करेची पडसे. वरतां बघनी, डोळे मात्से किलकिले करनी, तोंड अर्धवट उघडुनी असे नाना प्रकार करनी शिंक काढेची पडसे. अशी शिंक येतकत हणारे समाधानाची तुलना, एखादे सरकारी हापीसांत, पयलेच फावटींत काम जालां जाले हणारे समाधानाशींच होंव शकसे. वरतां बघनी मंजे सूर्याहारीं बगनी शिंकसत तसे रात्रीचे वेळा लायटीहारीं बगनी सुद्धा शिंकता येसे. तेंतसुद्धा ट्यूबलाईट किंवा एतां आयलेसत ते सीएफॅल बल्बांपेक्षां ते जुने काचाचे बल्ब बरे!

शिंको येवे हव्यो म्हणी कांयजण तपकीर वापरसत, पण तो मात्सो खर्चिक (अणि मात्सो बदनामय बी!) उपाय. तेचेपेक्षां कागदाची सुरळी करनी नाकांत घालणा सोपां. आमची एक आजी नेसलेले कापडाचे टोकाची सुरळी करनी नाकांत घालीत सली.

असोच मे एकदा एका सरकारी हापिसांत जायवे घरांत्थीन भाएर सरत सलों, तितकेंत, आई सांगत सली तो माणूस शिंकलो. कुणीतरी शिंकलेचो माला पयलेंदाच आनंद जालो. कारण आज माजां काम नक्की हनार असां माला दिसों लागलां. तसोच धांवत धांवत हापिसांत पावलों. सरळ सायबाचे टेबलाकडा गेलों. ऑफिसांत सायब एकटोच सलो. मोठो हुद्देवालो सयवो, कारण तेला बेसे खुर्ची बरी उंच सली. खुर्चाखालतो एक प्लॅटफॉर्म सलो. सायब सामखो चित्पावन कसोच दिसत सलो.

तसो मात्सो गबाळोच सलो का कितां. कारण तेचां जानवां शर्टाचे कॉलरीकडा दिसत सलां. बरोच वेळ तेचे पुढेंत उभो -हेलों. पण तेची नजर सामखी पैलतीरी लागलेसारखी वरती कारी तरी लागलेली. तो बघीत सलो तेगडा मे बगलां, जाले माला कांयच दिसलां नाय. तो मात्र एकाग्र होवनी बघीत सलो. बरेच वेळान तेणी आपली मान मात्शी खालती केलीन, हाताचे तळवेन नाक मात्सां घासलेसारखवां केलान् अणी तशाच अवस्थांत थोडोवेळ-हेलो. मे आपलो दूर -हेवनी तेची नजर माजेवर केडला पडसे काय म्हणी बगीत सलों.

.. शिंकासूर

सायब मात्सो बेचैन सले सारखो दिसत सलो. थोडेवेळान सायबान कॉलरवर अडकलेलां जानवां अणी मात्सां भाएर ओडलान, तेची सुरळी कशी केलीन अणि चक्क नाकांत घालनी सणसणीत बरी एक शिंक काडलीन. जानवेचो इतको कल्पक उपयोग मे पयलेंदाच बगलो.

शिंकोनी हतकत तेणी समाधानान मान खालती केलीन, अणी तीच संधी साधनी मे तेचेपुढेंत गेलों. मे बरोच वेळ एठा सां,अणी तेचो तो यज्ञोपवीतोपयोग बी मे बगलो से हें तेचे लक्षांत आयलां सयवां. मात्सो ओशाळलेसारखो झालो. मे माजां काम कितां से तां सांगे सुरवात करनार तितकेंत सायबान माजां कांय्येक न आईकतां दुर्वासावतार धारण केलोन अणी माला गेटावट् म्हणी धांवडावनी घायलोन.

भाएर सरतां सरतां मे तेचे दारावेल्ली फक्त नावाची पाटी तितकी बगली. स. दा. शिंक्रे!

हें सगळां रामायण घडलां हो सगळो शिंकाचोच प्रताप हें तेडलाच माला कळलां. एकूण कितां शिंकामुळां करोनाचे विषाणू पसरसत बी ही खरी अंधश्रद्धा! अणी शिंकामुळां जर खरोखर कितां हंत सयेल जाले तो फक्त अपशकून! हें सगळां तुमला सांगेचां कारण मंजे तुमी "सावध ऐका पुढल्या शिंका"हें तत्त्व आचरणात हाडेवां इतकोच उद्देश.

माधव बांबरकार.
माधव श्रीधर जोशी.
बांबर - सत्तरी - गोवा.

● ● ●

चित्पावन यूथ फोरम ची उद्दिष्टे

- ज्या चित्पावन तरुणांना आपल्या ज्ञाती साठी काहीतरी करायची इच्छा आहे अश्या तरुणांचं एकत्रीकरण करणे.
- चित्पावन ज्ञातीच्या संवर्धनासाठी कोणते उपक्रम राबवावेत या बद्दल विचार मंथन करून कृती करणे.
- चित्पावन तरुण / तरुणींना शिक्षण, नोकरी, व्यवसायाबद्दल मार्गदर्शन करणे.
- तरुणांना आपल्या ज्ञातीचा अभिमान वाटेल अश्या गोष्टी, आपला इतिहास दाखवउन देणं आणि अशाप्रकारच्या उपक्रमांमध्ये सामील होण्यासाठी प्रोत्साहित करणे.

अधिक माहितीसाठी व युथ फोरम मध्ये सहभागी होण्याची इच्छा असल्यास संपर्क करा.

आठवणी

शके १९१५ फाल्गुन शुद्ध पंचमी गुरुवार दि. १७ मार्च १९९४ रात्रीं २.३० चे अदमासाला माजां स्वास्थ बिगडलां. अणी मन अस्वस्थ जालां. हेचे पयलीं १७ फेब्रूवारी १९९४ ला अचानक छात्यांत उजव्या वाटान सणसणे येवनी खूप त्रास जाले. डॉ. थळी हेंचां औशध (ओखद) सुरु केलां पण हवो तसो गुण आयलो नाय. म्हणी म्हापसें डॉ गायतोंडेकडा गेलों. एक्स रे काडलो तेचे वरथीन कळलां की पित्ताशयांत खडे जाले सत.

०५ जुलै १९८० ला डा. कोलवाळकर क्लिनिकांत डॉ. गायतोंडेंनीच माजां अल्सराचां ऑपरेशन केलेलां. तारीक १७ मार्च १९९४ चे रात्रीं माला बरोच त्रास हंव लागलो, दिसलां आंतडेना केलेली अडेची वाट बुजलीशी दिससे. पण लक्षांत आयलां आदलेच दिवसा में थोडे काजीचे गर खाल्लेले अणी वर्थीन थोडां दूद प्यालेलों, हे अपथ्यामुळां कदाचित हो त्रास जालो सयेल. ताळो भरोनी आयलो. अणी खोकलोय सुरु जालो. जीव अगदीं बेचैन होवनी गेलो. उपाय म्हणी खडीसाखरेचे दोन खडे तोंडांत उडयले, झांडू बाम लायलो, अणी निदवनी सोडलां.

कांय वेळान पहाट जाली. तोंड धोवनी चहा घेतलो. मातसां बरां दिसलां, हुशारी आयली. फाल्गुन शुध्द तृतीया हे दिवसा आमच्या आईचां वर्ष श्राध्द सलां. तां घायलां. कोलवाळींत श्राध्दाला ब्राम्हण मिळणां कठीण. आमचे लागीं अभ्यंकर अणी पाटणकर अशीं दोनच घराणीं पण तेना फावत नसले कारणान ते येंव शकले नाय. लागींच वझेंचीं दोन घराणीं सत तेना बोलायले जालेवर ते येतील, फावत नाय जालेवर नाय म्हणी सांगतील असो मनात विचार आयलो.

जेडला कोकणस्थ ब्राम्हण एकमेकांना मिळसत तेडला तेंचे एकमेकांमदले संबंध मर्यादित ससत असो माजो अनुभव से. इतर समाजांत हें प्रमाण कमी दिससे. आमचे गांवांत तारी, भंडारी समाज अदिक. तिसरे किरिस्तांव तेंचो एकमेकांकडा अणी लोकांकडा आपलेपण बरां ससे. अदिकसे लोक धर्माप्रमाण वागसत. तेंचे धर्मगुरु चर्चींत प्रवचनां (शेरमांव) सांगसत.मनाचां दुबळेपण प्रत्येकाला सतायसे 'मन चिंती ते वैरी न चिंती' अशी म्हण से. आरोग्याची चिंता सध्या मनाला विचलीत करसे.

माजो जल्म सत्तरी तालुकेंत बिंबल हे गांवांत जालो. ते काळांत आजचे सारखीं प्रसूतीघरां नसलीं. घरांत एखादी सुईण वा अनुभव सलेली बाईमाणूस एक म्हयनो पयलीं सांबाळनी थेवेची पडत सली. प्रसूती वेदना सुरु जाली की, बाईला एका खोल्यांत थेवीत अणी खुंट्याला राजू म्हणजेच दोर बांदीत. त्याला तो दोर घट्ट धरनी बेसेवां लागे. घरांतलीं जाण्टीं/वडील माणसां देवाला सांकडां घालीत. 'देवा बाळंतीणीची लवकर एकदा सुटका कर'. हे विव्हळणां आयकोनीं दिसत सलां देवा नाकां हो प्रसंग. एखादी बाई दोन-तीन दिवस सुद्दां प्रसूती वेदना सहन करीत सली. हे त्रासान कांयजणी दगावतय सल्यो जाले कांय सुदैवी दोन तीन तासांत मोकळ्यो हंत सल्यो. पुडले विधी सुईण करीत सली. नाळ कापणां, बाळाला पुसणां हीं कामां तसांच बाळंतीणीला न्हायवे घालेचां हीं कामां करीत.

.. आठवणी

शके १८४० चैत्र शुद्ध तृतीया शनिवार दिनांक १३ एप्रिल १९१८ हे दिवसा संद्याकाळां चार ते साडेचार चे दरमेन माजो जल्म जालो. संद्याकाळां पांच वाजले उपरांत सगळ्यो बायलो न्हावनी देवाचे उपकार मानीत आपापले घरा गेल्यो.

माजे आईचे वडीलांचां नाव पुरुषोत्तम ना. मराठे तेना दोन चेडी अणी एक बोड्यो अशीं तीन भुरगीं. थोरली चेड बायो ह्याला तातोबा गोडबोले मुक्काम कडतरी एठा दिल्ली. त्याला एक बोड्यो जालो अणी ती रोकडीच देवा घरा गेली.

बोड्यो अर्थांत आजोबांचो नातू. तेचां पालन-पोशण आजोबानींच केलां. तातोबा हो सगळीकडा फिरोनी आपली उपजीवीका चालवित सलो. खंडाचे जमलेले पैसे बेशबरे सांबाळी. तेला भजनाची खूप आवड सली. घुमटांच्यो आरती तर तेला बेशब-यो येंत सल्यो.

तेला लागोनी तेची गणेश चतुर्थी बरी मजांत जात सली. अणी गांठीला चार पैसे जमत सले. तेला तेंकोनीच गोडबोलेनी नवां घर बांदलेनी. कुळागर मांडे सुरवात केलेनी. गहाण (घाण) पडलेलां कुळागर तसांच पडींग सलां. कारीतरी एखादी माडी (पोफळ) माड, पणसाचां झाड सलां.

तेंकोनीच म्हादय न्हंय सली तेला लागोनी जमीन बरी भुसभुशीत सली,बरी सुपीक सली. माड, हीं झाडां बरीं तरतरीत होवनी वाडों लागलीं. गीमाचे दिवसांनीय तळ्याचांय पाणी भरपूर प्रमाणांत मिळे. आजोबांना दिसत सलां आपलो नातू चि. वासुदेव गोडबोले आपलेला मदत करील, देखरेख करील. मानाय-कांबेरें कडठीन कामां करनी घे असां तेला सांगलेलां. कांय माणसां केलेले उपकार विसरसत. कांय कृतघ्नपणान वागसत. तसोच होय बी. आजेन ल्हानाचो मोठो केलोन, लग्न लावनी दिलांन हें सगळां तो विसरलो. बापूश अणी बोड्यो एक जाले अणी आजेला विसरले. आजो बिंबलांत ऱ्हेंत सलो. बिंबल अणी वेळगें हेंचे मद्यां सात मैलांचां अंतर. आजो गणपती करीत सलो.

रामदास केळकर,
कोलवाळ, बार्देश गोवा.

शब्द कोड्याचा उत्तर

१. ते	चां	××××	××××	२. कु	××××	३. त
ला	××××	४.ओ	××××	ळा	××××	क
××××	××××	ख	××××	५. ग	जा	ली
६. आ	७. दि	त	वा	र	××××	××××
××××	वो	××××	××××	×××××	××××	××××
××××	××××	८. मा	जे	९. क	डा	××××
१०. कि	तां	××××	××××	य	××××	××××
ता	××××	××××	××××	११. त	प	लां
ला	××××	१२.कां	बे	री	××××	××××

● ● ●

गणपुले फाऊंडेशन
फोन: +९१ ९९२० ३४५ ८६१
ईमेल: info@ganpulefoundation.org

चित्पावनी भाषेची तोंड ओळख ही कार्यशाळा तुम्ही केली नसल्यास, खाली दिलेल्या लिंक वर क्लिक करून गणपुले फाऊंडेशन च्या फेसबूक पेज ला फॉलो करा म्हणजे पुढील कार्यशाळेबद्दल माहिती तुम्हाला मिळेल.